ZENEI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A ZENETUDOMÁNY ÉS HANGVERSENYÉLET KÖRÉBŐL

Főszerkesztő és laptulajdonos: JÁROSY DEZSŐ

6. szám • IX. évfolyam • Február

TARTALOM:

Vezércikk: Ságody János, „Uj" muzsika. — **Hangszerisme:** Siklós Albert, A mesterhegedűk problémája. — **Zenetörténelem:** Wagner József dr., Schubert Magyarországon. — **Arckép:** Guttmann Miklós, Claude Achille Debussy. — **Budapesti Bemutatók:** A Monna Vanna bemutatója a Városi Szinházban — **Zeneiskolák Szemléje:** Értesitők az 1924—1925-ik tanévről. — **Memento:** Gyászrovat: Loewe Ferdinánd. — Banda Marci. — Leon Bakst. — Parma Viktor. — **Hircsarnok:** A Zenemüvészeti főiskola hirei (Ötvenéves jubileum). — A Tudományos Akadémia hatása a magyar zenére. — Magyar művészek külföldön. — Egyleti hirek. — Pályázat népdalegyvelegre. — Zeneszerzők és irók biztositása. — Richard Strauss és a bécsiek. — Ötvenéves zeneszerzői jubileum. — A Richard Strauss-konfliktus fejleményei. — Slezák artista? — Alma Mária Mahler mint komponista. — Szowjet-Oroszországban elismerik a szerzői jogot. — Saljapin pályafutása. — Egy el nem készült Beethoven-emlék. — **Apró hirek csarnoka.** — **Zenei Élet:** Budapesti Zenei Élet. — **Irodalom:** Geszler Ödön könyve. — Flesch Károly. — Réthei Prikkel Marián: A magyarság táncai. — Guido Adler: Handbuch der Musikgeschichte. — Lapszemle. — Beethoven vázlatainak kiadása.

A lap magyarországi főbizományosa:

ROZSNYAI KÁROLY,

az Orsz. M. Kir. Zenemüvészeti Főiskola Kiadója és Szállitója

Budapest, IV., Mehmed Szultán-ut 15. szám (Muzeum-Körut)

(Telefon: 96-57)

CSENDES TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJA, TIMIŞOARA. 1900 b

Ára: 6000 magyar Korona.

Szerkesztői Üzenetek

1. A folyóirat igért bővitését a jelen számmal beváltottuk: negyven oldal bőségben jelenik meg a Zenei Szemle s ezzel a ténnyel kilenc éves multja koronája gyanánt a legnagyobb terjedelmet adjuk olvasóinknak. A kötelesség, melyet vállaltunk, nemcsak anyagi, gazdasági, hanem a többiközt legyen első sorban erkölcsi eredmény. A régi terjedelem nem adta meg a lehetőségét annak, hogy a bevezető rovatok főcikkei a zenei tudományosság főágait öleljék fel. Csupán két cikknek adódott hely, mert a kisebb rovatokat, melyek a zenei élet jelenét tükröztetik vissza, nem lehetett szükebb térre visszaszoritani. Amint a mostani februári szám bizonyitja, a lap első részében hat főravatot adunk, hogy minden zenei olvasónk megtalálja azt a szakcikket, mely rokonszenvéhez és érdeklődéséhez közelebb ál. Jövendő feladatunk, hogy a hangversenyszemlét fejlesszük egyetemlegésen, hogy a legkisebb város koncertéletének is a hű tükrét adjuk. A fejlesztés ezen szellemi becsvágya után még szeptemberben bővitjük a lapot azzal a többlettel, hogy papirban nyujtsunk többet, kliséket hozunk és zenei mellékleteket adunk. Ugy érezzük, hogy az első decenárium a Zenei Szemle teljes foku tipusának a megalkotását teszi lehetővé. Munkánk teljes érését teszi lehetővé.

2. A második félévre (február-félévre) (február-, március-, április-, május-, juniusra) az előfizetési ár igy alakul:

30.000 Magyar Korona, 70 Leu, 40 Dinár, 16 Szokol, 30.000 Osztrák Korona.

Befizetési helyek:

Magyarország: Wagner József, budapesti szerkesztő-kiadó cimére (VIII., Népszinhá-utca 31.), Rozsnyai Károly zeneműkereskedése Budapest, IV., Mehmed-Szultán-ut 15, Telefon 96—57, vagy Angol-Magyar-Bank (V., Vilmos Császár-ut 32).

Románia: Póstautalványon, vagy Temesvári Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság.

Jugoszlávia: Róm. Kath. Plébánia, Szaján (Torontál megye).

Csehe-Szlovákia: Pozsonyi Kereskedelmi és Hitelbank, Bratislava.

Német-Ausztria: Britisch-Ungarische Bank Wien, I. Herrengasse 2—4.

Kérjük előfizetőinket, ujitsák meg ily értelemben előfizetésüket mielőbb, nehogy a hátralékok miatt a kiadóhivatal a költséges felszóllitások portójával terheltessék.

3 Az első félév, ugyszintén az elmult nyolcadik évfolyamra még mindig igen sokan vannak hátralékban: valamennyit felszóllitottuk s kérjük a hátralék szives gyors rendezését, nehogy a lap küldését be kelljen szüntetnünk.

4 Minthogy a romániai előfizetők postautalványai későn kézbesittetnek, előny kell adnunk s kérjük előfizetőinket, hogy adjanak a bankátutalás müveletének előnyt.

5. Minden munkatársunkat a lap feltétlen előfizetőjének tekintjük. Az előfizetést mindenkor az esedékes irói tiszteletdijból vonjuk le. Munkatársaink azonban az előfizetésnek csak a felét fizetik.

6. A Zenei Szemle márciusi száma március közepén jelenik meg. Aprilisi száma a budapesti Országos Zeneművészeti Főiskola jubiláris ünnepségével kapcsolatban ünnepi lesz!

7. Ha a Zenei Szemle előfizetői nem a laphoz tartozó kérdésben, hanem magántermészetü ügyben fordulnak hozzánk, a jövőben csak abban az esetben válaszolhatunk, ha a levélhez válaszbélyeg lesz mellékelve: levelezőlapválasz esetén 75 Banis bélyeg, levélválasz esetén 1 Leu 25 Bani. Jugoszlávia számára: levelezőlapválasz esetén 6 Leu. Levélválasz esetén 10 Leu. — Ez utóbbi bélyegérték a megfeielő ország pénzértékének megfelelően rovandó le: Magyarország számára levelezőlapra 5 Leu, levél 8 Leu a magyar koronabélyeg a napi árfolyamnak megfelelően

8. **Hogy a budapesti erkölcsi és anyagi lapérdekeink közvetlenül intéztessenek, folyóiratunk eddigi fáradhatatlan belső munkatársát, Dr. WAGNER JÓZSEF urat a lap szellemi és adminisztrativ képviseletével biztuk meg. Budapesti munkatársaink és előfizetőink nála közvetlenül találnak felvilágositást. Ugyanott a folyóirat is állandóan rendelhető és előfizethető. Egyszerüség okáért a folyóirat budapesti munkatársai ott is elhelyezhetik a lap részére rendelt kéziratokat.**

9. Munkatársaink tiszteletdijainak kiutalása a lap expediciójával nyer elintézést. A késedelem egyedüli oka az volt, hogy az átutalás körül támadtak hatósági nehézségeink, de ezek most már megszüntek. **A tiszteletdijakat mindenkor a lap megjelenése után fogjuk kivánság szerint elintézni.**

1925. Február Kilencedik Évfolyam Hatodik szám

ZENEI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT
A ZENETUDOMÁNY ÉS HANGVERSENYÉLET KÖRÉBŐL

Telefon 99 Főszerkesztő és :: laptulajdonos : JÁROSY DEZSŐ Telefon 99
Timişoara (Temesvár), I., Nagy-körut, Szeminárium.

Budapesti szerkesztő és kiadói megbizott: Dr. WAGNER JÓZSEF,
Budapest, VIII., Népszinház-utca 31. szám

„Uj" muzsika

Irta: Ságody Otmár.

Izgatóan érdekes problemája korunk zenei termelésének, hogy vajjon mennyi életképesség, mennyi valóságos — majdan tartósnak bizonyuló — érték rejlik azokban a forradalmi törekvésekben, ami egyik-másik ultramodern zeneszerző munkásságát jellemzi. Ha nem akarjuk gondolatmenetünket a a többé-kevésbbé megbizhatatlan (pro vagy kontra érdekelt) egyéni vélekedés talajára alapozni, oly kiindulópontot kell e probléma vizsgálása számára keresnünk, amely kielégitően objektiv megitélésnek reményével biztat. Ezt a konkrét kiindulópontot meggyőződésem szerint a zenei beszéd, a zenei nyelv természetének gondos megfigyelése adja. Valamint annak a több irányban mutatkozó analógiának fürkészése, amely a szavakkal való beszéd meg a zenei kifejezés között tapasztalható.

A zenei téma éppugy mondatokból tevődik össze, mint ahogyan a beszélés. Periodusnak nevezi a zenetudomány ezeket a zenei mondatokat. Hasonlóképen a beszéléshez, a zenei szerkezet mondatai szintén mondatrészekre azaz szavakra bonthatók. Ezen zenei szavakat motivumoknak nevezi a zenetudomány. Ahogyan különféle népfajok különböző nyelven beszélnek, éppugy a nemzeti zenéjük is egymástól eltérő jellegü. A külömbség csupán annyi, hogy a nyelvi beszédnek aránylag kevés közös szava van a különböző népeknél, ellenben a különféle zenei idiomáknak (faji zeneféleségeknek) aránylag sok a közös szavuk. Egyező vagy majdnem egyező motivumaik. Ez a magyarázata a zenemüvészet internacionális vonzóerejének is. Nem kell leforditani a másik népnek zenei nyelvére, hogy élvezhessék az idegen nemzetbeliek. Noha pontos zenei szótárral tudomásom szerint még ezidő-

MAJOR ERVIN
II 512/69
96

szerint nem rendelkezünk, kétségtelen, hogy a zenemüvészet használatos szavainak mennyisége azaz száma nem határtalan. Uj szavak alakitásának lehetősége ugyan fenáll. Ám az a zeneköltő, aki müvét ily általa «komponált» uj szavakból alakitja, olyasmit valósit meg, mint az a poéta, aki versét saját kitalálásu szavakból rója össze. Amiket más senki nem használ. Ugyebár nyilvánvaló, mily dőre kisérlet lenne ilyen uj irodalmi müalkotást teremteni. Épelméjü költő nem is vállalkozott még rá sehol. Nos, ugyanily esztelenül vakmerő törekvés az, amikor az ultra-modern zeneszerzők egyike-másika minden zenei idiomában ismeretlen szavakból alakitja kompozicióját. Olyan szavakból azaz motivumokból, amelyeket nem találhatunk meg semilyen népi muzsikában. Ilyen muzsika például az u. n. atonalis. Semmiféle ismert faji zene nem tartalmaz atonalis zenei szavakat. Szokásos vagy szokatlan tonalitása, de valamiféle tonalitása minden népi muzsikának van. Ezért az atonalis muzsika tisztára laboratóriumi termék, aminek semmi gyökere nincsen a zenei idiomák egyikében sem. Ennélfogva érthetetlen, természetellenes minden egészséges muzikalitásu hallgató számára.

A zenei szavak összesége éppugy közkincse a zeneszerzőknek, mint a nyelv szavai a szóköltőknek. És mintahogyan az uj költő is megelégszik a nyelv meglevő ismert szavaival és nem kiván uj azaz ismeretlen szavakat használni költői mondanivalója számára, ugyanigy, a modern zeneköltő is csak ugy alkothat életképes uj müveket, ha a zenemüvészetnek közhasználatu szókincséből alakitja mondanivalóját.

Budapest.

ROZSNYAI KÁROLY

AZ OSZÁGOS MAGY. KIR. ZENEMÜVÉSZETI FŐISKOLA TANANYAGÁNAK KIADÓJA ÉS SZÁLLITÓJA

BUDAPESTEN, IV., Mehmed Szultán-ut 15.

(MUZEUM-KÖRUT)

Zeneműkereskedés
Könyvkereskedés
Antiquarium
Zeneműkiadóhivatal
Könyvkiadóhivatal

INGYEN árjegyzékek

1. Az Országos Magyar Kir. Zeneakadémia uj magyar tananyaga (zongora, hegedü s b évfolyam szerint rendszeresen csoportositva.
2. Zene ı űvek zongorára, zeneirodalmi könyvek teljes általános árjegyzéke.
3. Zeneművek vonóshangszerekre „ „ „
4. Orgonára és harmoniumra va ó zeneművek „ „ „
5. Teljes általános könyvárjegyzék. „ „ „

TELEFON 96—57

Az uj félév propagandája céljából készséggel küldünk gyüjtőivet s kérjük lapunk szives terjesztését!

Mutatványszámot is küldünk!

!!

HANGSZERISME

A mesterhegedűk problémája

Irta: Siklós Albert, a budapesti Országos Zenemüvészeti Főisko'a tanára.

Több mint tiz éve annak, hogy a hegedügyártás problémáját legutóljára hosszabb cikk keretében tárgyaltam. Kifejtettem mik a lehetőségei azoknak a fizikai tényeknek, továbbá a legendáknak és babonáknak, melyek a 17. század mesterhegedüi köré csoportosulnak, ismertettem a kisérletek eredményeit, melyekre a német fizikusok és vegyészek Amati, Gvarnerius és Stradivarius egy-egy hangszerének felnyitásával és lakkjának vegyi elemzésével eljutottak. Már akkor, abban a cikkemben jeleztem, hogy Riechers Ágostnak azon állitása mögött, hogy a klasszikus hegedükészitők hangszereiket belül is lakkozták, valószinüleg sokkal több rejlik, mert itt talán nemcsak felszines lakkozásról lehet szó, hanem a fának valami titkos preparálásáról, vagy pácolásáról, mely még megfelelő szakértői vizsgálatra szorul. Ez a gyanuok Koch tanárnak évek óta folytatott kisérletezésével be is igazolódott. Koch tanár, a kitünő drezdai elektrofizikus, lelkes zenekedvelő, abból a helyes feltevésből indulva ki, hogy a mesterhegedük külső lakkjához füzött fantasztikus mesék kikapcsolásával a hangszerek nagyszerü tónusának a fa anyagának tüzetesebb megvizsgálásával derülhet csak ki, azzal kezdte néhány év előtt kisérleteinek sorát, hogy régi, lucfenyőből vagy juharfából készült asztaloknak és székeknek deszkarészeit összehasonlitotta a velük egykoru mesterhegedük faanyagával, megvizsgálva, minő belső átalakulásokon ment át a farostok szövete két-három évszázad viszontagságain keresztül. Ezek a nagy gonddal és német alapossággal végzett kisérletek igen érdekes, meglepő eredményre vezettek. Kiderült ugyanis, hogy az asztalosmunka céljaira felhasznált fa rostjai kiszáradtak, porhanyósak, néhol szinte morzsolódóan szemcsések voltak, mig a régi hegedük fedőlapjainak hátlapjainak és káváinak ugyanolyan idős faanyaga csontszerüen, vagy inkább szaruszerüen kemény és kocsonyás anyagban áztatottnak látszott, mintha a fa megmunkálása idején valami folyadékba mártották volna, mely idők folytán megmeredve a fa rostjainak közeit ugy kitöltötte, hogy annak ellenállóképességét, valamint rezonálóképességét a végsőkig fokozta.

Ezt a feltevést a kémiai vizsgálat be is igazolta. Sikerült ugyanis annak a folyadéknak alkatrészeit is kideriteni, mely a fa impregnálására szolgált. Faecet, perubalzsam, terpentinolaj, szeszben oldott masztix és gyantapor megfelelő arányu összetételéből készültek azok a keverékek, melyekben a hegedük nyersanyagát megmunkálás után egymásután, bizonyos sorrendben és időben fürösztöttek. Csak aztán, midőn az Itália derüs egén tündöklő nap sugaraiban jól kiszikadtak a falemezek, csak akkor láttak hozzá a mesterek a hangszerek összeenyvezéséhez, majd a lakkozásához. A kisérletek nincsenek befejezett állapotban, mert a Koch tanár utasitásai nyomán készült hangszerek rezonanciája még nem kifogástalan, de ez a látszólag negativ eredmény mit sem változtat a felfedezés tényének nagyszerüségén, mert ezzel világosságot sikerült deriteni a cremonai mesterek boszorkánykonyhájának titokzatos félhomályába.

ZENETÖRTÉNELEM

Schubert Magyarországon

A köztudatból meglehetősen kiment már az, hogy a fiatalon, alig 31 éves korában elhunyt bécsi komponista, kinek dallamai Bertének «Három a kis lány» és «Médi» c. operettjei révén még a külvárosok közönsége közé is diadalmasan bevonultak, kétszer is hosszabb időt töltött hazánkban. Először 1818-ban, másodszor épen 100 évvel ezelőtt, 1824-ben. Miként Haydn 40 évig az Eszterházi herceg szolgálatában karmestereskedett Magyarországon, ugy Schubert is mindkét izben ugyanazon családnak grófi ágánál, galánthai gróf Eszterházy János Károly családjához szegődött el zongoratanári minőségben.

Schubert ugyanis apja kivánságára 3 éven át 1814—1817-ig segédtanitóként működött mellette a vezetése alatt álló elemi iskolában, hogy mint aktiv tanerő a sorozási kötelezettség alól kivonhassa magát s midőn huszadik életévet betöltve a katonakötelezettségtől végleg megszabadult, rögtön otthagyta a katedrát, hogy minden idejét a komponálásnak szentelhesse. Apja nem akarta a visszatérés utját teljen lerombolni s ezért óvatosságból egy évi szabadságot eszközölt ki fia számára. Mivel azonban az ifjú a komponálásból nem tudott megélni, kénytelen volt zeneleckék adására fanyalodni. Igy aztán kapóra jött, hogy egyik jóakarója, Unger, kinek lánya, Karolin, szintén Salieri tanitványa volt s később Lenau mennyasszonya lett, beajánlotta őt a grófi családhoz. Csábító volt a fiatal muzsikusra nézve az ajánlat, mert óránként két pengő forint volt a honorárium s mivel épen akkor készült a család barcsmegyei birtokukon eltöltendő nyaralásra, alkalma nyilt egyszer már Bécs falai közül távolabbra is eljutni. 1818. nyarát tehát velük töltötte a Vág folyó mentén fekvő Zelész községben.

A gróf akkor 43 éves volt, felesége született Festetics Róza grófnő. Három gyermekük közül kettőt kellett Schubertnek tanitania, a 15. évében levő Máriát s a 12 éves Karolint, mig az 5 éves Albert még túl kicsiny volt a zenetanuláshoz. Bécsi barátaival folytatott levelezése érdekes adatokat szolgáltat arra nézve, hogyan illeszkedett bele az új környezetbe a tapasztalatlan, de jámbor lelkű muzsikus.

Szept. 8-i hosszú levelében pld. a bécsi viszonyok megtárgyalása után igy ir környezetéről:

«Kastélyunk nem épen nagy, de igen csinosan épült. Nagyon szép kert van körülötte. Én az ispánlakban lakom. Meglehetős a csend, kivéve azt a 40 egynéhány libát, amely néha ugy össze-vissza gágog, hogy az ember a saját szavát se hallhatja. Grófi cselédség ritkán jár úgy egymás kezére, mint ez. Az ispán úr, Szlavoniából való derék ember, sokat tart az ő néhai zenei tehetségére. Még most is virtuózitással fuj két $^3/_4$ ütemü német táncot a lanton. Bölcsészettanhallgató fia ép most jött meg a szünidőre. Igyekszem vele mentül jobban összebarátkozni. Felesége olyan asszony, mint minden asszony, aki azt akarja, hogy Nagyságosnak szólitsák. A pénztáros (Reut-

meister) épen hivatalához Illik: olyan mély pillantásokat lehet vetni zsebeibe és zsákjaiba. A doktor igazán ügyes, 24 éve dacára úgy gyengélkedik, mint egy élemedett nő. Nagyon sok nála a természetellenesség. Legkedvesebb előttem a chirurgus, egy 75 éves aggastyán, ki mindig derült és vidám. Adjon Isten mindenkinek ily szerencsés kort. Az udvari biró nagyon természetes, derék ember. A gróf társalkodója öreg, jókedvü cimbora és jó muzsikus, velem is gyakran eltársalog. A szakács, a komorna, a szobalány, a dajka, a portás stb. A két lovász szintén jó ember. A szakács meglehetősen ledér, a komorna 30 éves, a szobalány nagyon csinos, gyakran velem is elmulat, a dajka jó öregasszony, a portás az én vetélytársam. A két lovász sokkal inkább való a lovak, mint az emberek közé. A gróf meglehetős nyers, a grófné büszke, de gyöngédebb érzésű, a grófkisasszonyok jó gyerekek. A pecsenyétől eddig meg voltam kimélve. Most már nem tudok többet; hogy természetes őszinteségem folytán jól megférek mindezekkel az emberekkel, azt hiszem, nektek, kik ismertek engem, nem is kell mondanom.»

Minthogy az egész család muzikális volt, a szorosan vett zeneleckéken kivül Schubertnek a család zenei szórakoztatásáról is gondoskodnia kellett. A gróf tekintélyes basszushanggal rendelkezett, a grófnő és Karolin lánya altot énekelt, az idősebb grófkisasszony, Mária csodaszép szopránhangja mindenkinek feltünt, miért is később a legelső olasz énekmesterekkel képeztették tovább orgánumát. Schubertnek, hogy a vegyes kvartett teljes legyen, a tenort kellett átvennie, ha Haydn Teremtés és Évszakok cimü oratoriumából, Mozart Requiemjéből vagy egyéb vokál-négyesekből énekeltek. A kis Karolin volt a leggyengébb énekes, ellenben igen ügyesen kisért a zongorán. Tanitványai használatára irt Schubert kétszólamu énekgyakorlatokat is.

Schubert biografusai rezignáltan konstatálják, hogy mig Beethovent az uralkodó család tagjai s az arisztokraták egyenrangunak fogadták el a társaságban, addig Schubertet, kit a zenetörténelem Beethoven mellé helyez s kiről Beethoven maga is olyan elismerően nyilatkozott («Valóban, Schubertben isteni szikra lakozik!»), nem méltatták arra, hogy asztalukhoz ültessék, hanem a személyzet konyhájának pecsenyementes főztjét etették vele lent az ispánlakban.

Ezzel szemben meg kell emliteni a grófi család védelmére, hogy a 21 éves Schubertről még senki sem tudhatta, hogy nevét valamikor a legnagyobbakéval együtt fogják emlegetni, hisz Beethoven emlitett nyilatkozata is majdnem egy évtizeddel későbbi időből való. Ők Schubertben nem láttak mást, mint egy kezdő fiatal muzsikust, ki azonkivül a haláláig hiven megőrzöttt naiv, élhetetlenül szerény modorával egyáltalában nem volt képes külső megjelenésével imponálni. Pedig a sikert öntudatosan hajszoló művész büszke önteltsége, pózolása, ha nem is mindig, de sokszor célt ér. Az emberek nem sokat gondolkoznak. A sokat mulató, sokszor raffináltan kiszámitott pózoló fellépés sokakat elkápráztat még akkor is, ha a belső tartalom nem áll arányban a külső mázzal. Schubert pedig sohase tanult meg pózolni. E levelében is a pecsenyéről való megemlékezés nem annyira panasz lehetett, mint inkább a csalódás tréfás kifejezése, mert hiszen, hogy éheztették volna, arról szó sem lehet, csupán arról, hogy a grófék menüje bizonyára változatosabb és finomabb lehetett.

Ha azután készen volt a tanitással vagy a zenei szórakozásokkal, melyekben persze övé volt az irányitás szerepe, akkor idejével szabadon rendelkezett. Komponált, sétált, eljárt a falúba az istentiszteletre s hallgatta a

elkész prédikációit, ki a kor müveletlen szinvonalán álló parasztság értelmi felfogásához leereszkedve nem igen válogatta meg kifejezéseit. A jámbor, katholikus szellemben nevelkedett bécsi komponista ugyancsak elcsodálkozott, mikor először hallott ilyen kaszárnyastilust a templomban.

«Man wirft hier auf der Kanzel — irja Ferdinand bátyjának — mit Ludern, Canaillen etc. herum. Man bringt einen Todtenschädel auf die Kanzel und sagt: Da seht hier, ihr guckerscheckigten Gfriser (szeplős arcok), so werdet ihr sinmal aussehen. Oder: Ja, da geht der Bursch mit 'n Mensch ins Wirtshaus, tanzt die ganze Nacht, dann legen sie sich besoffen nieder und...»

Amily jól érezte magát már a változatosság miatt is eleinte, idő multával egyre jobban vágyott vissza Bécsbe, szülei, testvérei, barátai közé Bécs zenei életének miliőjébe. Ott a komponálás hangulata is sokkal gyakrabban felkereste, mint itt, hol ugysem volt kinek eljátszani az új opuszokat. Ugyanazon levélben, melyből a fenti idézetet vettük, okt. 29-én irja: Ha az embereket nem ismerném meg napról-napra jobban, akkor ép oly jól érezném magam, mint eleinte. Igy azonban azt látom, hogy én ezek között az emberek között voltaképen mégis egyedül vagyok, kivéve egy pár, igazán derék leányt. Napról-napra növekszik Bécs utáni vágyakozásom. November közepén fogok utazni...»

A Wiener Zeitung nov. 19-én a Bécsbe érkezettek közt olvasható volt: «Graf Iohann Karl von Esterházy, k. k. Kämmerer, samt Familie aus Ungarn.» Velük jött Schubert is, ki a Zelésztől—Bécsig terjedő ut 14 póstaállomásán keresztül már nem győzte a terveket szőni, hogy mit fog Bécsben csinálni. A viruló szinben és uj müvekkel, köztük egy francia dalra irt s később Beethovennek dedikált 8 négykezes variációval megrakodva érkezett komponistát barátai kitörő örömmel, apja ellenben komoly arccal fogadta. A szabadságolás egy évi határideje letelt s az apa fiát megint maga mellé akarta fogadni tanitónak. Ez azonban Zelészi magányában sok töprengés után teljesen tisztába jutott önmagával. Ugy érezte, ha visszamenne a külvárosi gyerekhad közé, hogy az irás-olvasás elemeit verje továbbra is a fejükbe, miként 3 éven át tette, ez halála lenne. Inkább elviselte apja haragját, ki ajtót mutatott neki, mert a zenéből akart megélni. Éveken át lakott hol egyik, hol másik barátjánál s jóformán egyetlen jövedelme az Eszterházy-családnál a téli szezonban adott zongoraleckék voltak. Csak 3 év mulva tudták testvérei a fiuval a szigoru apát kibékiteni, ki ekkor már maga is elhitte fiának gyarapodó sikereiből, hogy nem tévesztett pályát, mikor az arisztokrata hölgyek jótékonycélu hangversenyén a Hoftheaterben az Erlköniget Vogl operaénekessel megismételtették s a Diabelli cég végre hajlandó volt bagatell összegekért kiadni Schubert dalait, melyekből később az élelmes kiadó egész vagyont vágott zsebre.

Mivel azonban anyagi helyzete még mindig nem volt valami rózsás, 1824. májusában mégegyszer rászánta magát arra, hogy a grófi családdal együtt menjen Zelészre, annál is inkább, mert tudta, hogy a nagyvárosi bohém életmód után a falusi csend és pihenés jót tesz. Jul. 16-i levelében megnyugtatja bátyját arra nézve, hogy egész jól érzi magát. «Persze — teszi hozzá — ez már nem az a boldog idő, mikor mindent a fiatalság dicsfényével körülvéve látunk, hanem a nyomoruságos valóságnak az a fatális felismerése, melyet fantáziámmal, amennyire lehet, szépiteni igyekszem. Az ember azt hiszi, azon a helyen van a boldogság, ahol az ember egyszer boldogabb volt, holott az csupán mi bennünk magunkban van. S igy ugyan

kellemetlen csalódást tapasztaltam, de mégis most képes vagyok boldogságot és nyugalmat önmagamban találni». Ennek bizonyitékául felsorolja ujabb müveit, melyek a grófi családnál annál élénkebb tetszésre találtak, mert most Schuberttel egyidejüleg ott tartózkodott Zelészen a család vendégeként régi barátjuk, a nagy zenei képzettségü és kitünő tenor hangu Schönstein báró. Schubert a vele egyidős fiatalemberrel Eszterházyék bécsi szalonjában ismerkedett meg az előző évben s ettől fogva Schönstein Schubertnek legbuzgóbb apostolává lett. Ahol csak megfordult s énekelnie kellett, sohasem mulasztotta el Schubert dalait is müsorába illeszteni.

Az előző zelészi tartózkodás óta Schubert nagyot haladt. Bécsben ismert lett a neve. Szerzeményei már nyomtatásban forogtak közkézen. Az opusz 9. négy dalát az Eszterházy grófkisasszonyok apjának dedikálva tette közzé. A polgári társas életben lassacskán azt a szerepet kezdte betölteni, mint Beethoven két évtizeddel előbb az arisztokrata körökben. A zenekedvelő uri családok társas összejöveteleinek szivesen látott vendégévé és középpontjává lett anélkül, hogy előző szerénységéről letett volna. Zelészen ugyan most sem tekintették, mint Schönsteint egyenrangunak. De most már előfordult, hogy meghivták őt villás reggelire, pld. azért, hogy e megtiszteltetés folytán Schubert annál szivesebben teljesitse a grófnénak de la Motte Fonqué «Ghetet» cimü költeményének megzenésitésére vonatkozó kérését. A zongoratanár ur még aznap megkomponálta a költeményt négy énekhangra zongorakisérettel, lemásolta a szólamokat s este már a társaság el is énekelhette az uj müvet, mely Schubertnek legsikerültebb Kardalai közé tartozik.

Schönstein és mások nyilatkozataiból következtetve tudni vélik a biografusok, hogy Schubert a grófi ház személyzetének egyik nőtagjával, talán az 1818-i levelében emlitett csinos szobalánnyal folytatott barátságot. Midőn azonban a kisebb grófkisasszony Karolin egyre szebb hajadonná fejlődött, ki a zongorán is szép készültséget sajátitott el, a bohém lelkü komponista ideális trubaduri áhitattal kezdte őt nézni, valósággal muzsáját látta benne. Midőn egyszer Karolin grófkisasszony tréfásan kérdőre vonta Schubertet, hogy van az, hogy mindenkinek dedikált már müveiből, csak neki nem, Schubert ezt felelte: «Mire való volna ez? Hisz ugy is Önnek van dedikálva mind!» S talán azért is vállalta el 1824-ben megint a zelészi elfoglaltságot, hogy madonnájának közelében maradhasson. De egyuttal ez okozhatta a levelében emlitett csalódást is. Bécsben mégsem jutott annyira tudatára a köztük levő megmérhetetlen szakadéknak, mint itt. Ott a nagyvárosi élet tarka változatossága miatt nem maradt annyi ideje gondolkodni, mint itt, hol mégis mindennap le kellett nyelnie azt a keserü pirulát, hogy ő, a müvész, a szépnek az Isten kegyelméből való felkent prófétája, a többi személyzet közé, a falusi hátramaradottságu, becsületes, de korlátolt alárendeltek közé van utalva. Ez okozhatta a fent emlitett csalódást. Később mégis Karolinnak dedikálta az f-moll négykezes zongora-fantáziát (op. 103), ki csodálatosképen szépsége, előkelősége, vagyona és müveltsége dacára csak 38 éves korában, Schubert halála után 16 évvel szánta rá magát a férjhez menésre s mint Folliot gróf neje, haláláig őrizte, a birtokában levő nagy számu eredeti Schubert-kéziratot, köztük a dalokat, táncokat, az Esz dur triót, stb.

Schubert leveleiben folyton panaszkodik, mennyire hiányzik neki a meghitt baráti kör. «Hál Istennek, egészséges vagyok — irja aug. hóban Schurind festőmüvésznek — és egész jól is érezném magam, ha Te, Schober és Kuppelwieser itt volnátok mellettem, igy azonban csillagom vonzóereje

dacára nem egyszer átkozott honvágyat érzek Bécs után.» Kuppelwieser szintén festő volt, mig a vagyonos családból való Schober sokoldalu müvészhajlamu barátja és mecenása volt Schubertnek s mig Bécsben lakott, lakásába fogadta az örökös pénzzavarral küzködő komponistát. Az már persze Berté fikciója, hogy Schober elhóditotta Schubert elől Tschöll papa lányát. E családot Berté a 4 Fröhlich-lányról mintázva, kik rajongtak Schubert zenéjéért s ezért gyakran vendégül is látták a nélkül, hogy házasságról lett volna szó. Ellenben Schubert első szerelme, a csengő szoprán hangu Therese Grob, tényleg nem hozzá ment feleségül, hanem anyja kivánságára egy vagyonos pékmesterhez. Az esküvőt 1820. novemberében tartották meg.

Még jobban panaszkodik Schubert szept. 21-én Schobertnek: «Most itt ülök egyedül Magyarhon mélyén, hova, fájdalom, másodszor hagytam magam elcsalni anélkül, hogy egy ember is volna, akivel egy okos szót tudnék beszélni». Szinte különösnek tünhetik fel e kifakadás azok előtt, kik nem ismerik közelebbről szenzitiv lelkületét, mely miként a barométer, a legcsekélyebb légköri változásra rögtön reagál. Nem kell egyéb, mint hogy essék az eső, amikor sétálni sem lehet, a grófi családtól a zongoralecke után rögtön távozhatik, mindenki el van foglalva, teljesen magára van hagyatva. Nappal még el-elkomponálgat, de este, mikor mindenki fáradt s már korán nyugvóra tér, a mi bohémünk fájó szivvel gondol vissza barátaira, kikkel esténként együtt poharazgattak a késő éjjeli órákig a Magyar Koronához cimzett vendéglőben s bánja, hogy miért jött ide a pusztára. Milyen másként érezte volna magát, ha Pestre jött volna!

Azonban második magyarországi tartózkodása azért is nevezetes, mert magyaros izü szerzeményei mind ebből az időből valók. Az a-moll vonósnégyes két utolsó tétele közül főleg az utolsóban félreismerhetetlen a magyar hatás. Főtémája lényegében azonos a «Részeg vagyok, rózsám, mint a csap» kezdetü népdallal. Magyaros volta a cimében is kifejezésre jut a Divertissement à la hongroise c. négykezesben. Midőn egyszer Schönstein báróval sétáról a kastélyba való visszatérésközben egy magyar szolgálót hallott dudolni tüzhelyénél, a bánatos hangulatu dallam annyira megtetszett neki, hogy tovább dudolta magában s a dallam fonalát kiszélesitve a Divertissementben használta fel. Az elegikus első részt követő c-moll induló szintén egészen magyaros. Liszt virtuóz átiratában később a leghatásosabb koncertdarabok egyike lett. A zárótétel sarkantyupengetéssel kisért táncritmusokból épül fel s a befejezésben az egész müvet az első tétel álmodozó alaphangulata zárja szimmétrikusan le. A négykezes C dur szonátának (op. 140), melyet 1838-ban, Schubert halála után 10 évvel a kiadó Wieck Klárának, Schumann mennyasszonyának dedikálva bocsátott közre, főleg az utolsó tétele van telistele magyaros fordulatokkal. Joachim, a magyar születésü hegedümüvész, a berlini mesteriskola néhai vezetője később zenekarra hangszerelte e müvet, melynek — Schumann szavai szerint — egy zenész előtt sem volna szabad ismeretlennek maradnia. Igy tehát a magyarországi tartózkodása már zenetörténeti szempontból is nevezetes, mert miként Brahms, Joachim, Massenet stb. magyaros szerzeményei, ugy az övéi is hozzájárulnak a magyar zenének külföldön való megkedveltetéséhez.

Az 1824. év novemberében került vissza Bécsbe. Ettől fogva filmszerü gyorsasággal peregnek le élete utolsó, sikerekben gyarapodó évei. 1828. október elején, halála előtt másfél hónappal még egyszer és utoljára jutott el Magyarországba. Ferdinand bátyjával és két barátjával 3 napos kirándulást

tett Unterwaltersdorfba és Kismartonba, Haydn sirjához. Ugyanis barátja, Lachner operai karmester, szeptember végén Pestre utazott «Die Bürgschaft» cimü operájának bemutatójára. Schindler, Beethoven famulusz szolgálatokat teljesitő biografusa, ki a mesternek halála után Bécset elhagyva ez időben szintén Pesten tartózkodott, hivta Schubertet, hogy jöjjön Pestre hangversenyt adni, «hisz nevének ott jó csengése van». Lehet, hogy Schubert Pestre igyekezett, de pénze fogytán lévén Kismartonnál meg kellet fordulnia s miután buzgó imát mondott Mozart és Beethoven szellemi apjának hamvainál, visszatért Bécsbe, hol testi gyengesége nemsokára sirba vitte. Október 31-én evett utoljára vacsorát. Akkor beteg lett s nov. 19-én meghalt.

Egy magyar zeneiró, Hazay Ödön, a nyolcvanas években elzarándokolt Zelészre (ma Zseliz). Az ut Esztergom—Bényen át visz a falucskába, hol Schubertről már csak az öreg főkertész tudott egyet-mást. Igy elmesélte, hogy hallotta az öregektől, hogy Schubert nagyon ideges volt, hidegvizgyógymódot folytatott s reggelenként két óra hosszat sétált a kastélynak nevezett egyszerü épület előtt levő nagy körönd körül. Nincs terünk itt egyéb magyarokkal, u. m. Szalay Józseffel, Széchenyi, Majláth és Pálffy grófokkal és másokkal való viszonyát bővebben ismertetni. Fontosabb ennél az, hogy müvei, mint emlitettük, már 1818-ban Pesten népszerüek voltak s azóta a komoly zenekedvelők körében, Berté óta pedig a zenei analfabéták közt is egyre nagyobb tért hóditottak. A Filharmóniai Társaság 1865. óta állandóan hódol Schubert szellemének nagyobb szabásu instrumentális müveinek előadásával. De legnépszerübbek maradnak bizonyára bájos dalai, melyek a zenei szépnek oly nagy változatosságait tüntetik fel, hogy mint Riemann mondja, pusztán ezekből össze lehet állitani a dalkomponálás esztétikai utmutatóját.

Budapest. **Dr. Wagner József.**

A **„ZENEI SZEMLE“ német testvérlapja,** a

„Banater Musikzeitung“

negyedik évfolyamának ötödik, januári száma a következő tartalommal jelent meg:

Leitartikel: Elsa Bienenfeld, Puccini. — **Gesangspädagogie:** Desider Járosy, Die Gesangspädagogik der Volksschule: 1. Die Eigenschaften des Gesanglehrers. — 2. Allgemeine Prinzipien des Gesangunterrichtes. — 3. Die Fortpflanzung des Volksgesanges nach der Elementarschule. — 4. Männergesangvereine. — **Kirchenmusik:** Desider Járosy, Die Liturgie der Kirchenmusik: 1. Das Verhältnis zwischen Lehrer und Kirchenmusik. — 2. Die Kirchenmusik im allgemeinen und deren Eigenschaften. — 3. Die Ausdrucksformen, oder Style der Kirchenmusik. — 4. Der gregorianische Styl. — **Memento:** Der Tod Puccinis. — **Vereinsleben:** Ausschussitzung des Bundes Banater Deutscher Sänger.

Félévi, öt számra szóló előfizetés: **15.000 magyar Korona, 45 Leu, 25 Dinár, 10 Szokol.** — Mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal (**Temesvár, Papnevelő-intézet**).

Minden temesvári zenekedvelő lépjen be a Temesvári Zenebarátok Társaságába

ARCKÉP

Claude Achille Debussy

A zenetörténelembe bevonult, immár örök időkre halhatatlan neve legelőször egynegyed évszázad előtt tünt fel, midőn 1900-ban a párizsi kiállitás alkalmával előadták az angol praeraffaelita: Dante Gabriel Rosetti szövegére irt «Kiválasztott kisasszony» cimü kórusát. Néhány évvel utóbb már nevétől hangos lett egész Európa zenevilága. Hirnevét Párisban alapitja meg Maeterlinck «Pelleas és Melisande»-jának megzenésitésével, melyet az «Opera Comique»-ban óriási sikerrel adnak elő ködfátyolszerü, valóban regére emlékeztető szinpadi képekben. Bécsben Gregor igazgató feledhetetlenül szépen rendezte e müvet a Hof-Oper-ben. Kevéssel utóbb neve körül hivei és ellenségei között kemény szellemi tusa folyik, megalakul hatalmas tábora és ellentábora. Megszületik a «Debussyzmus». Párisban akkor — még jóval a világháboru előtt — javában háborgott a franciák ereiben a leküzdhetlen «revanche» eszméje, mely tudvalevőleg müvészeti irányban is erősen kisugárzott, Wagner és Brahms ellen játszván ki akkoriban Debussyt. Igy előfordult, hogy Friedmann, a világhirü Chopin-játékos Párisban a «Salle Gavout»-ban a Lamoureux zenekarral Chevillard dirigens pálcája alatt el akarta játszani Brahms D. moll zongoraversenyét, amidőn is a müvészt a dobogóra léptekor fülsiketitő zsivajjal fogadták, százak lábai dobogtak tüntetően a földszinten és karzatokon, a publikum éktelenül fütyült s mintha egy torok zenditette volna rá, ugy üvöltötték karban, a padokat egyöntetü ritmusban ököllel verve s a szót tagolva: «De-bus-sy, De-bus-sy!» Csak miután a «garde municipale» rendőrlegényei kitessékeltek néhányat a rendzavarói közül, akkor állt végre helyre ismét a nyugalom s kezdhette meg Friedmann a Brahms koncertet. Viszont Säint-Säens Camillet a berlini filmharmoniában csak nagy üggyelbajjal engedték szóhoz jutni, midőn ott saját G-moll zongoraversenyét s Debussy néhány piecét akarta előadni. A franciák ezen, fanatizmussal határos, féktelenül revanche után lihegő soviniszta láza, akkoriban mindennapos jelenség volt. Párisban 15 év előtt magam is szem és fültanuja voltam ott az »Opera comique»-ban egy hasonló jelenetnek, midőn néhány, a karzaton elhelyezett, a nacionalisták által felbérelt «camelot du roi» tüntetett Leoncavallo «Bajazzó»-jának reprize alkalmából. A tüntetők stentori hangon igy orditottak a szinpad felé: «Nous ne voulons pas entendre la musique ètrangère, à-bas la musique italienne!» Debussy nevével Bayreuth ellen is keztyüt akartak dobni akkor a franciák. A Debussy tábor fittyet hányt az összes német klasszikusoknak. Beethowent is beleértve, csupán Bachot kimélve. Teljes felforgatást jelentett ez azon időben a zenei formák világában. Debussy a fősulyt nem a temátikára, melodikára, sem a polifóniára, valamint a felépitésre sem helyezte, Sőt kerülte még a zenei fonalon szőtt motivum használatát is. Szilárd anyag hijján dolgozott az ifju Mester rövid melizmákkal, figurákkal, arabeszkekkel, melyek amint felszinre kerülnek, éppen oly hirtelen el is tünnek. Muzsikája gyakran emlékeztet exotikus népfajok

primitiv zenéjére, de a legdifferenciáltabb hangszinekkel kevert zenekart szólaltatja meg Debussy, mely a fülnek jóleső, mindenkor pompásan hangzik és gyönyörü harmónái elkápráztatják a lelkeket.

Debussy a finom francia impressionizmus megalkotója. Itt persze szinte felkinálkozik a festészettel kapcsolatos összehasonlitásra késztető alkalom. Debussy lirizáló hangokból szőtt, érzékeinket sajátos varázzsal övező, tiszta hangulatmuzsikát irt. Tulszárnyalhatlanul pompás megérzékeltetője a legelvontabb érzelmeknek, lirája szinte mágikus erővel hat, amellett a forma érzék s izlés nagy mestere. A harmonizálás müvészetét tagadhatlanul sok évtizeddel vitte előbbre, viszont nem halgatható el, hogy Chopin harmóniáiból sokat vett át, aminthogy egyenesen rámutathatni Puccini mestermüveiben a harmonizálás azon pontjaira, hol Puccini Debussyt utánozza. De Debussy-nek megadatott, hogy fület bántó disszonanciákat is tetszetős alakban képes prezentálni s azokat értelmünkhöz közelebb férköztetni. Mily vonzó hatást gyakorol a hallgatóra Étienne Mallarmé eredeti szövegére irt «Egy faun délutánjában». Mestermüve sujet-jeként a «Pelleas és Melisande»-nál alkalmasabb, szubtilis egyéniségéhez hasonlóbb librettóra Diogénes lámpájával sem bukkanhatott volna Debussy. E műnek lenyügöző, hangulatvarázsával valósággal rabul ejti a hallgatót elejétől végig. A regehangulatot fokozhatlan hüséggel sikerült zeneileg aláfestenie ködfátyol mögött hangzani látszó muzsikájával, mely finom párakénti száll fel az éterbe. E két szellemi rokonlélek: Debussy és Maeterlinck itt egymásba ölelkeztek s ehelyt ideálisan sikerült a szimbolizmusban egyesülniök. Mindkettőjük felfogása azonos a tudatos primitivitások nyujtásában. De — bármennyire is kerülni óhajtotta volna irásmodorában Wagnert, Debussy mégsem tudja azt teljesen megtagadni. Wagneréhez hasonlóan az ő zenéje is teljesen felolvad a költemény szolgálatában és a szavak zenekari aláfestésében. Harmonizációjában sikerült addig nem sejtett raffinementeoknak uj perspektivát, egy egész uj világot megnyitnia. Érdekes zenei képe a «Tenger» és «Éji képek» (Nocturnes) a «Felhők» (Nuages) «Ünnepek» («Fêtes») mágikus szinek káprázatában megfürdött zenekari fantáziák, melyekről Debussy egyik biográfusa találó jellemzéssel jegyzi meg: «Zengő, finom zenei szappanbuborékok ezek, melyek büszkén a magasba törnek, ott egy futó pillanatra megcsillannak a nap vakitó fényében, majd hirtelen szertefoszlanak, elveszvén ismét a láthatatlan ködben». Debussy irt egy «misztériumot» «Szent Sebestyén misztériumát». Kedves, tetszetős zenekari müve a négy részből álló «Petite suite». Gazdagitotta a kamaramuzsikát, egyénisége bélyegét rendkivül erősen magán viselő egyetlen vonosnégyesével; irt azonkivül egy triót hárfával s van egy klarinét-rapszodiája zenekarral s egy «Lirai jeleneteknek» nevezett müve: A tékozló fiu («Le fils prodigue»), mellyel 1884-ben megnyerte a «római dijat» (Prix de Rôme-t). Gyönyörü dalai közül kiválóak: «Romance», «Vers les ètviles», «Clair de lune», «Mandoline». «A Pelleas és Melisande»-val Párisban Debussy épen olyan hatalmas lokális sikert ért el, akár csak Mascagni Italiában (saját hazájában) «Cavalleria»-val. Nem érdektelen jelenség az sem, hogy a «Palleas és Melisande» bemutatója előtt az «Opera comique»-ban rendkivül féltek egy hatalmas kudarctól, sőt tüntetéssel füszerezett botránytól. De a Debussy által kreált uj iránynak már akkor annyi lelkes hive akadt, hogy a várt kudarc helyett — nagy meglepetésre — a mü bemutatóját óriási siker koronázta, aminőhöz hasonlóra a Wagner müvek bemutatója óta nem volt példa.

Egész Páris Debussy lázban égett. A «Faun délután»-ját minden számottevő európai koncert zenekar műsorára tűzte. Elragadó muzsika! Pán Isten nem kivánhatott nagy alkotásához, a «Természethez» méltóbban illusztráló zenét, mint ez a remek aláfestésü szimfonikus fantázia! Debussy müvein Chopinen kivül az orosz Moussorgszky, a «Boris Godounow» szerzőjének behatása is világosan kimutatható.

Debussy 1862-ben Párishoz közel, St. Germain-en-Laye-ben született. A születési helyéhez szomszédos gyönyörü erdőrészletet: «Pelleas és Melisande» első felvonásának «mise-en-scéne»-jében megörökitette. 11 éves korában kerül a párisi konzervatóriumba. Énekre Lavignac tanárhoz jár, kinek osztályában három dijat nyer. A zongoraszakot a hires Marmontel alatt végzi el kitünő eredménnyel. Durand keze alatt tanul összhangzattant, mely tantárgyban — bámulatos módon — konzervatorista korában nem tudott kellő sikereket felmutatni. Zongora kiséretben annál jelesebb. A zenei főiskolából kikerülvén, ismételten elnyeri a «Pris de Rôme»-t, mely pályadij tudvalevőleg akkoriban két évig teljesen ingyenes római tartózkodással járt karöltve, miután a dijnyertes lakásáról és ellátásáról a francia kormány közoktatásügyi osztálya gondoskodott. 1889-ben Debussy Bayreuth-ba zarándokolt, hol Parsifalt, Tristan-t s Mesterdalnokokat hallgatja meg, — s bár Wagnertől nem tagadhatja meg — zseni-jével szemben való hódolatának leróvását — saját irásmodorában távoltartja magát Wagner irányának szolgás utánzásától. Nemsokára azután megirja Paul Verlaine költeményeire «Ariettes oubliées»-it s Pierre Loüys szövegére a «Bilitis-i dalokat». Nemzete a becsületrend lovagi méltóságával tünteti ki s a párisi konzervatórium müvészképző, legfelsőbb tanácsának tagjává választják. Egy csapat rendkivül értékes, az egész világon szüntelen kultivált zongoradarabot komponált. Ezeknek némelyike, mint a »Két arabeszk», a «Megázott kert», a «Gyermekdarabok» óriási népszerüségre tettek szert. Ugyancsak szeretik a «Képek», («Images») s a »Rézmetszetek» («Estampes») cimü kétkezes darabjait. Ezen felsorolt műveivel a Mester kétségtelenül külön irányt, uj iskolát alapitott. Befolyása nem maradt nyom nélkül az összes nemzetek zeneköltőinek irásmodorára. Saját honában az ő irányát követték: d'Indy, Chausson, Zekeu, Florian Schmitt, Duparc, Alberic, Magnard, Ducas, Ravel, Milhaud, a csehek Ostričél-ja, a mi Bartók Bélánk, meg Kodály Zoltán, az osztrák Schönberg, Schrecker, Zemlinsky, Bittner, a német Hindemith, sőt Max Reger sem maradt a befolyástól érintetlen, sem az angol Delius s Cirill Scott, kit impressionizmustól szaturált irásmodoráért az «angol Debussy»-nek kereszteltek el. Oroszországban is akadtak követői. Ezek: Szkrjabin («Poème divin» és «Poème d'etase») s Stravynski Igor («Petrouschka» a »Tüzmadár», «Jacre du Printemps»), ugyszintén a spanyol Albeniz és de Falla. Alkotásainak végső periódusában a Mester invenciója ellankadt, már túlgyakran ismételte magát, alig akadván ezentul ujabb közlendője. Kétségtelenül érdekes és értékes ujitószámba ment, de mégis csak a zene egy, dekadens-fajtáját produkálta és alkotásai közepette egy bizonyos határnál megfeneklett.

Rendkivül figyelemre méltók maradnak új hanghatásai, felette merész harmonizálásbeli újitásai s uj szineinek frappáns alkalmazása. Elmondhatni róla, hogy Franciaország az utolsó három évtized legérdekesebb müvészegyéniségét tisztelhette személyében. Európai zenei körutjai közben ellátó-

gatott Pestre is, hol a Waldbauer-kvartett által adatta elő vonosnégyesét s frenetikus siker mellett maga interpretálta a zongorán néhány értékes szerzeményét. Művei Bécsben, Berlinben is igen sűrün kerülnek előadásra. Hogy stilusa fennmarad-e a késő utókor számára, az nyilt kérdés marad. Strauss Rikárd errevonatkozólag egy izben önmagáról — állitólag — odanyilatkozott, hogy saját részéről, nem számit a halhatatlanságra: hirnevének halála utáni sorsával — ugymond — keveset törődik s beéri azzal, ha muzsájának termékeit egyetlen fia fogja élte végéig hiven kultiválni. — Debussyt nem egész 60 éves korában — néhány év előtt — gyógyithatlan gyomorrákja döntötte sirba.

Nagyvárad **Guttmann Miklós.**

Budapesti Bemutatók

A Monna Vanna bemutatója a Városi Szinházban 1925. jan. 9-én

Sebestyén igazgató igazán nem tehet róla, hogy az állam nem akarta tovább megtartani a Városi Szinházat s igy Ábrányi Emilnek meg kellett válnia az igazgatói széktől. Ezért a maga részéről mindent megtesz, hogy Ábrányit valahogyan kiengesztelje. Igy az ő igazgatása először Ábrányi Emilnek fiatalkori operáját, a Monna Vannát mutatta be, melynek szövegét Maeterlinck drámájából a komponista apja irta volt. Az operát a m. kir. Opera már 1907. tavaszán szinre hozta, azonban akkor Maeterlinck tiltakozott az előadás ellen, minthogy az ő engedélyét nem szerezték meg a megzenésitéshez, amellyel akkor egy francia zeneszerző is foglalkozott. A Monna Vanna le is került hamarosan a játékrendről s ki tudja, mikor került volna megint elő, ha Sebestyén elő nem véteti Ábrányi Emilnek ezen egyetlen befejezett operáját.

A cselekmény erősen erotikus mellékizü s egy meglehetősen valószinütlen feltevésen alapul. A flórenciek serege ostromolja Pisát. A pisaiak kifogytak minden lőporból és élelemből s már alkudozni kezdenek. Az ostromlók vezére, Prinzivalli, hajlandó 300 szekérrel eleséget és lőport küldeni, sőt szövetségre is lépni Pisával, ha Monna Vanna (Madonna Giovanna), a pisaiak vezérének, Colonnának bájos felesége meztelenül, csak egy köpenytől fedve egy éjet vele tölt sátrában. A vezér inkább a halált választaná, mint e gyalázatot, mely ellen tiltakozik. A signoria (a tanács) méltányolva Colonna nehéz helyzetét, a város sorsát vezére kezébe teszi le. De az ősz Colonna, a vezér atyja, ki Prinzivallitól e feltételeket hozta, többre becsüli egy egész város fennmaradását, mint egy nő erényét. Igy gondolkozik Monna Vanna is, ki előtt, mint egy szent előtt borulnak le a város asszonyai, midőn férje ellenére utra kel Prinzivallihoz.

Ez sátrában mulatozik katonáival, midőn jön a flórenciek követe, ki figyelmezteti, hogy ha reggel be nem veszi a félig összelőtt Pisát, árulóként fogják elitélni, sőt szóváltásközben tört is ránt rá, de csak homlokán sebzi meg Prinzivallit. Ez kiutasitja a követet. Most jön Monna Vanna. Azt hiszi, Prinzivalli aljas kéjenc. E helyett finom lovagra talál benne, ki elmeséli, hogy már gyermekkora óta rajong Monna Vannáért, minden diadalában őt remélte

jutalmának s most legyőzöttként ő hever előtte a porban. Monna Vanna megigazitja a kötést Prinzivalli fején s rábeszéli, hogy jőjjön vele Pisába, amibe Prinzivalli annál is inkább beleegyezik, mert tudja, hogy a flórenciek már féltékenyek lévén az ő hatalmára, Pisa bevétele után ugy is elcsapnák. A hütlen flórencieket megelőzve követi Monna Vannát Pisába, hol nagy ünnepléssel fogadják a mártirnak tartott nőt.

De a férj nem akarja elhinni, hogy Prinzivalli megkimélte Monna Vannát s mikor a nő is csak ártatlanságát hangoztatja, melyet senki sem akar elhinni a népből sem, akkor Prinzivallit megkötözteti, hogy a börtönben kinzással csikarja ki belőle bünének bevallását. Most látja Monna Vanna, hogy Prinzivalli lelki nagyságban mennyire fölötte áll férje kicsinyes önzésének. A hazugsághoz folyamodik, hogy az ártatlant megmentse. Elkéri a börtönkulcsot, mert igen, mondja, Prinzivalli tényleg meggyalázta őt s igy őt illeti meg a kinzás és boszú joga, Prinzivallinak pedig megsugja, hogy megszabaditja a börtönből s akkor együtt szöknek meg.

Azt mondtuk, hogy a cselekmény valószinütlen feltevésen alapszik. Mert ha Prinzivalli úgy is szakitani akar a hozzá hütlen flórenciekkel, mi szükség volt arra, hogy a pisaiakat is magára haragitsa különös kivánságával. Ha e nélkül jön át a pisiaikhoz, akkor szivesen látott szövetségesként fogadják s ez esetben úgy is találkozhatik Monna Vannával.

Azonban épen ebben áll a középkori miliő romantikája. Prizivalli e különös kivánsága nélkül nem lehet drámai hős sem ő, sem Monna Vanna. Ezelőtt 20—22 évvel egész Európát bejárta Maeterlinck drámája. A budapesti Nemzeti Szinházban Márkus Emilia kreálta a nem ifjú leányoknak való darab hősnőjét, ki annyira megragadta az akkor 22 éves komponistát. A magyar irodalom- és zenetörténetben többszörös szerepet vitt név viselőjének zenéjében egy ifjui sziv tulfütött hevével lüktető élet tárul a hallgató elé. A zene hiven követi a cselekmény hangulatát, osztozik a drámai feszültség mozgásában, felhasználja a modern nagy zenekar minden kifejező készségét, csupán a dallaminvencióban nem tud lépést tartani a hozzá füzött várakozásokkal. A sok énekbeszéd közepette kellemes változatosságot okozna néhány kerek melódia, mint amilyen pld. az I. felvonásban a katonaság indulója, az ősz Colonna rábeszélő áriája, a II. felvonásban a mulatozás tánczenéje.

Sebestyén igazgató a főbb szerepeket helyes érzékkel osztotta ki a fiatalabb generáció legtehetségesebbjei között. A babaarcu Bodó Erzsébet kreálta a cimszerepet, melynek nehézségeivel ugy a megjátszásban, mint az éneklésben sikeresen birkózott meg. Muzikális érzéke s bársonyos hangja méltó partnerre talált a Prinzivalli szerepében, melyet Halmos János, énekelt fiatalos tenorjával, mig Colonna szerepében Kardos Rezső, apjáéban pedig Pajor Ödön baritonja aratott nagy sikert. A diszletek Ferenczi Frigyes rendező ötletességére vallanak. Különösen megragadó a II. felvonásban a távoli Pisa éjjeli látképe a házak közül kimagasló ferde toronnyal, midőn Prinzivalli sátrából nézve először némán mered felénk, majd az élelmet szállitó kocsik megérkezte után örömtüzektől megvilágitott panorámaként ragyog fel a sötét éjszakában. Az énekkarok is igyekeztek a partiturához alkalmazkodni, ami a zenekarnak azonban határozottabban jobban sikerült. A személyesen dirigáló szerzőt a főszereplőkkel együtt a nem nagyon sürü, de lelkes közönség minden felvonás után sokszor kitapsolta a függöny elé.

A Monna Vanna kasszadarab ugyan nem lesz, de tartalmas, értékes darabja az ujabb magyar operatermelésnek.

Riporter

Zeneiskolák Szemléje

Értesitők az 1924-25. tanévről

A Zenemüvészeti Főiskola

49. évfolyamáról szóló 55 oldalas értesitőt Moravcsik Géza igazgató szerkesztette. 1925. nov. 14-én lesz 50 éve, hogy a Zeneakadémia megnyilt. A jubiláris év Magyarország zenei életének irányitó szervét, a Zenemüvészeti Főiskolát sem találja készületlenül. Az elmult tanév adminisztrácionális eseményei közé tartozik, hogy a 49 főből álló tanári karból Mambriny Gyula professzor, néhai Blochnak utódja a hegedütanárképzőben az ötödik fizetési osztályba lépvén méltóságossá lett, mig Kodály Zoltán, Laub István, Tarnay Alajos professzorok és Bugovics Lajos gondnok a méltóságos cimhez szintén közelebb jutottak azáltal, hogy a VI. fiz. osztályba neveztettek ki. A VII. fiz. osztály Járay István, Maleczkyné, Zsámboky, Gábriel, Thoma és Unger Ernő tanárok előtt nyilt meg. Szabadságon volt Antalffy-Zsiros Dezső, kit az orgonatanszakon Zalánfy helyettesitett (s ha mint hirlik, Antalffy visszatér a közel jövőben Amerikába, megint helyettesiteni fog), továbbá dr. Várkonyi Béla, kit dr. Meszlényi Róbert, Moravcsik Géza és Szeghő János helyettesitett. A szintén Amerikában levő Kun László teendőit Fodor Janka (cimbalom), Siklós Albert és Zalánfy Aladár látták el. Geyer József könyvtáros utóda dr. Sereghy Elemér lett, mig Wieschendorff Henrik helyett Dulánszky Rajmond tanitott.

A zeneszerzés terén az elmult tanévben dicsőséget szereztek az intézetnek Hubay Jenő Anna Karenina c. operájával, Szabados Béla Mennyasszonyháboru cimü daljátékával, Kodály Zoltán számos dalával. Mint előadó müvészek legtöbbet szerepeltek Hubay Jenő, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Keéri-Szántó, Laub, Tarnay, Nagy Géza és Unger Ernő tanárok. A növendékek készültségükről 14 nyilvános és 6 házi hangversenyen, továbbá 3 operaelőadáson s az operai vizsgaelőadáson tettek tanuságot. A nehéz idők közepette is örvendetes, hogy számos adományozó siet a magyar zenekultura ápolásának segitségére. Kürthy Zoltán hegedümüvész a newyorki magyar zeneiskola igazgatója 40, dr. Várkonyi tanár 30 dollárt s mások is több kisebb-nagyobb összeget küldtek szegénysorsu szorgalmas növendékek segélyezésére. A nyilvános hangversenyek közül kiemelkedett a Liszt emlékére, a Popper Dávid halálának 10-ik évfordulójára rendezett hangverseny s a magyar szerzői est. A növendékek száma 735 volt. Zongoratanári oklevelet 30, hegedütanárit 2, énektanárit 6, tanitóképzőintézeti zenetanárit 1, énektanitóit 36 hallgató kapott. Állami müvészi oklevelet kapott hegedüre Dullien Klára, Országh Tivadar, Rimanóczy János, Steiner Erzsébet, Stern Rózsa és Szántó Jenő. Az operai tanszakot sikerrel végezte el Alpár Gitta, Ecker Szidónia, Halász Anna, Leopold Andor, Reich Gabriella, Teichmann Irén, Vinkovits László és Zwilling Frieda.

Ez adatok minden ékesszólásnál jellemzőbben mutatják be azt a sokoldalu és mélyreható munkát, amely a magyar zenei főiskola falai között immár félszázad óta folyik.

Nemzeti Zenede

A Nemzeti Zenede 79 oldalas értesitőjét dr. Haraszti Emil igazgató állitotta össze az intézet 85. tanévéről. A tanári testület tagjai sorába ez évben lépett dr. Kerntler Jenő, addig Németországban élt zongoramüvész és zeneszerző, kit a miniszterium cimzetes igazgatóvá nevezett ki. A tanév folyamán halt meg gróf Zichy Géza, az intézetnek az 1875—1918. évek folyamán elnöke, továbbá tomkaházi Tomka István, az intézetnek 1879—1920 tanára, majd igazgatója, végül a kiváló Liszt-tanitvány: Rennebaum Auguszta. Kern Aurél elnökigazgató 4 hónapig tüdőgyulladás miatt volt távol, Baré Emil és Kováts Sándor tanárok pedig egy évi szabadságot kaptak a minisztériumtól. A tanév elején nyilt meg az intézetnek 400 ember befogadására alkalmas nagyterme, melyben 16 házihangversenyt rendeztek. A Zeneakadémián rendezett nagyobb szabásu zenetörténeti előadásokról (u. m. Berlioz Romeo és Julia, Offenbach és Méhul egyfelvonásai), valamint Kern és Haraszti igazgatóknak a francia officier d'académie cimmel való kitüntetéséről megemlékeztünk. A 60 főből álló tanári testü-

letből külföldön vagy itthon mint előadómüvészek sikerrel szerepeltek Baré Enni, Danziger Antal, Friss Antal, Hir Sári, Kerntler Jenő dr., Novák Erzsi, Polónyi Elemér, Fleischer Antal, Grill Lola, Hammerschlag János, Mihályi Ferenc, dr. Molnár Imre, Noseda Károly, Pető Imre, Sugár Viktor, Zöbisch Ottó stb. Az intézet 622 növendéke közül 63 ingyen tanult a bögö, illetőleg a fuvó és ütő hangszerek kezelését s ha maholnap a német és cseh fuvószenészek Magyarországban erős konkurrenciára találnak az ujonnan kiképzettekben — ezek közt nem egy tisztviselő is van, ki azért tanulja meg valamely fuvós hangszer kezelését, hogy megélhetését a zenével könnyitse meg — abban a Zeneakadémia mellett egyedül a Nemzeti Zenedeé az érdem.

A Nemzeti Zenede nagy áldozatokat hoz, hogy a fuvós hangszerek tanitása által saját zenekart s igy közvetve az ország számára is jó fuvósokat képezzen ki. S mivel e hangszerek tanitása ingyenes, a szomszédos községekből nem egy sváb apa hozza be fiát, kinek jó embouchureje van, valamely fuvóshangszert tanulni. E sváb fiuk azonban, mikor már tudtak annyit, hogy valamely mozi zenekarban fizetést is kaphatnak, a tanulást rendszerint abbahagyták s igy a kitüzött cél elérése volt veszélyeztetve. A Nemzeti Zenede elvégre nem nevelhet ingyen a mozik számára klarinétosokat stb., mikor a képzett fuvósok olyan összegeket kérnek, hogy épen e miatt ma már Budapesten egy zeneintézet sem tarthat fent nagy zenekart, hanem a Zeneakadémia s a Nemzeti Zenede is saját fuvós növendékeikkel töltik be zenekaraik fuvós helyeit. Szerencsére Kern Aurél a francia kapcsolatok révén megismerte a párisi Conservatoire-ban szokásos eljárást. Azóta a Nemzeti Zenede is a fuvós tanszakokra beiratkozó tanulók szüleivel reverzálist irat alá, mely szerint a tanuló ingyen tanul, de ha a tanszak befejezése előtt megszakitja tanulmányait, ugyhogy nem áll többé rendelkezésre, akkor a szülő köteles az intézetben eltöltött tanulmányi idő tandiját valorizálva befizetni. S azóta, ha az ilyen kimaradozó tanulók szülei megkapják a kir. közalapitványi igazgatóság hivatalos felszólitását, hogy a reverzális értelmében fizessék be a hátralékos 2 millió koronát, sietve hozzák vissza fiukat, hogy csak hadd tanuljon tovább.

A Haraszti igazgató elnöklete alatt álló Liszt Ferenc ifjusági kör ez évben is folytatta a növendékek elméleti önképzését. Összesen 12 ülést tartottak, melyeken ismertették az összes hangszerek, Liszt, Brahms, Franck, Dohnányi, Kodály, Bartók, Weiner müveit s a Parsivalt magyarázó előadások kiséretében. A Nemzeti Zenede, bár szegényebb eszközökkel, amennyiben az állami támogatásnak inkább csak erkölcsi, mint anyagi oldalát élvezi, mégis a Zeneakadémiával igyekszik versenyre kelni s ha ez minden téren nem is sikerül az óhajtott mértékben, az eredmény mindenesetre tagadhatatlan, s a nemes ambiciót respektálni kell.

Fodor-Zeneiskola

»Fodor Ernő okleveles zenetanár államilag engedélyezett magánzeneiskolájának 21-ik évkönyvét az 1923/4. tanévről 35 oldalnyi terjedelemben maga az igazgatótulajdonos szerkesztette. Az idézőjelek között levő hosszu cim a régi, elsőrendü magánzeneiskolák megkülömböztető cime azon zeneiskolákétól, melyeknek tulajdonosa nem okleveles zenetanár s igy az engedélyt vagy iskolájának egy évtizednél régebbi működése alapján, vagy pedig az oklevél nélküli zenetanárok tanitási jogosultságának elnyerése végett rendezett tanfolyam záróvizsgálatának letétele alapján kapta. A minisztérium igen liberálisan járt el az engedélyezések kiadása tárgyában, ennek dacára van nem egy zeneiskola, mely engedély hiányában megtévesztő cimekkel igyekszik a közönség tájékozatlanságát kiaknázni. Igy egyik népszerü hangversenyeiről ismert orgonamüvész iskolájának cimében szintén ott diszelgett az »áll. kép.« rövidités. Antalfty Zsiros Dezső, az orgonatanszak tanára, kérdőre vonta az illető iskolatulajdonost, kinek az oklevél elnyeréséig még két évi tanulásra lett volna szüksége, hogy milyen alapon nyitott engedély hiányában iskolát s mit jelent nála, a képesités hiányában az »áll. kép.« rövidités. A sarokba szoritott orgonamüvész erre azzal igyekezett eljárását mentegetni, hogy ő nála ez a rövidités nem azt jelenti, amit másoknál (t. i.: államilag képesitett), hanem ezt: államilag képzett. Hogy ezek után a professzor az illetőt, ki a hátralevő két tanév elvégzésére jelentkezett, nem hajlandó felvenni, azon talán senki sem fog csodálkozni.

Mindez látszólag nem tartozik ide. Ha azonban meggondoljuk, hogy az ilyen avatatlanoknak gombamódra elszaporodó zeneiskolái a tisztességtelen verseny folytán mennyit ártanak a régi és szolid alapokon nyugvó intézeteknek, akkor annál inkább méltányolni kell a kipróbált intézeteknek az ilyen nemtelen versenytársaktól eltérő komoly, becsületes munkáját.

Fodor Ernő azon 21 év alatt, melyet zeneiskolája élén eltöltött, nagy munkát végzett. »Beirattam a fiamat a Fodorba« ez olyan fogalom ma, mintha valaki a Gerbaudnál uzsonnázik, a Gellértben vacsorázik, a Rózsavölgyinél veszi kótáját stb., szóval a maga nemében a legelső, a legelőkelőbb a magánzeneiskolák közt. Zenepaedagógiai érdemei elismeréséül Fodor Ernőt már régen kinevezte a miniszter a zongoratanár vizsgáló bizottság tagjává. Azóta még pedánsabb lelkiismeretességgel vezeti iskoláját, melynek tanári testülete tavaly 52 főből állott, kik 692 növendéket tanitottak. A rendes házi versenyen kivül két nyilvános hangversenyt is rendeztek a Zenemüvészeti Főiskola nagytermében s 21 hangversenyt az intézet nagytermében nagy sulyt helyezve a hazai szerzők müveire, amennyiben 54 izben adták elő a növendékek hazai szerző müvét s külön volt három magyar szerzői est is, köztük a leghatásosabb a Liszt-est. E mellett klasszikus estéken hódoltak Beethoven, Schumann és Chopin szellemének. A legkiválóbb növendékek önálló estéken is felléptek, s az ezek közül is kiváló Földes Bandi az intézetben kivüli fellépéseivel is diszt hozott tanárnőjének, Senn Irénnek.

A nagy női kar helyett az elmult tanévben az önként jelentkező növendékekből alakult kisebb női kar magasabb feladatok megoldását tette lehetővé. Az akadémiai osztályokból 52 növendék vizsgázott sikerrel a Zeneakadémián s heten nyerték el az állami zenetanári oklevelet, kik közül Friedenstein Irént és Makai Klárát mindjárt szerződtette is az intézet. Az intézetben végzett növendékek közül államérvényes zenetanári oklevelet nyertek eddig ötvenketten, kik közül nem egynek saját iskolája van, mások hazai és külföldi (Berlin, Kassa, Pozsony, Temesvár) stb. zeneintézetekben müködnek. Az intézet uj tanerői voltak Szatmári Tibor zongoramüvész, ki európai hirnevet szerezve tért vissza oda, ahonnan kiindult, továbbá Kéler Tasziló, a bajor kir. mesteriskolát végzett zongoramüvész. Chován Margit pedig házassága miatt vált ki az intézet kötelékeiből. Az értesitő mindezekről részletesen beszámol s közli a hangversenyek müsorát is, melyből mindenki meggyőződhetik arról, hogy a Fodoriskola afféle fiók-akadémia, gradus ad Parnassum.

Memento

Loewe Ferdinand.

Loewe Ferdinand. A nagy, a klasszikusok interprelátorainak egyike a karmesterek sorából megint kidőlt. A bécsi születésü Loewe Ferdinand Brucknernek volt tanitványa és barátja, kinek müveit, mikor 1898-ban a müncheni Kaim-Orchester éléről Bécsbe hivták, ő vitte győzelemre a császárvárosban s ő gondoskodott a Bruckner-müvek kiadásáról. Operai és a Gesellschaftskonzerte vezetésében eltöltött több évi tevékensége után megalapitotta a Konzertvereint, melynek zenekara állandó vendége volt a magyar fővárosnak is. A háboru után a konzertverein kénytelen volt fuzionálni a Tonkünstler-Orchesterrel. Az uj alakulat Wiener Symphonie-Orchester néven a szezonban Budapesten is vendégszerepelt. November 16.-i bemutatkozó hangversenyükön épen Loewe dirigált. De akik őt azelőtt hallották, alig ismertek rá. Tavaly ugyanis szélütés érte s azóta a 60 éves karmester egészen összeroppant. Azok közé a nagy karmesterek közé tartozott, kik nagy tudásukkal imponálva szuggesztiv erővel tartják kezükben az egész zenekar gyeplőjét s anélkül, hogy a szerző intencióit szem elől tévesztenék a maguk egyéniségének bélyegét is rá tudják ütni az előadott müre. A bécsi zeneakadémia karmesteriskolajában nem egy fiatal tehetséges karmester nála tanulta meg az első szárnypróbálgatást. De mint paedagógus is értett ahhoz, hogy a fiatalokat az életre előkészitse. Igy egyizben egy Schiffmann nevü tanitványának Beethoven Coriolán-nyitányát és Schubert H-moll csonka szimfóniáját jelölte ki dirigálásra. A fiatal komponista igen örült a

szép feladatnak. Annál savanyubb arcot vágott, mikor az előadásnál a Coriolán-nyitányt minden megokolás nélkül maga Loewe vette át. A fiatal Schiffmann apja, egy előkelő kormánytanácsos kérdésére aztán Loewe mosolyogva magyarázta meg, hogy azért tette azt, mert hasonló csalódásokra a müvészéletben oly mindennapos intrikák miatt akarta tanitványát előkésziteni. Loewe már akkor aggódott egészségéért. Nemsokára tényleg betegeskedni kezdett, 1922-ben megvált a karmesteriskola igazgatói állásától s ime, most megtért ő is, Beethoven szellemének, kinek interpretálásában legnagyobb volt (X)

□ □ □

Banda Marci.

Ki ne emlékeznék még a háboru előtti években megtartott országos cigányzeneversenyre, melynek győztese, Banda Marci jó régi magyar nótáival rikatta meg hallgatóit? Banda Marci fogalom volt, Budapest nevezetességeinek egyike. A fővárosba jött vidéki s a külföldi, ha erre vitt az utja, nem mulasztotta el meghallgatni a mesterkélletlenségével, de annál szebb tónusával a szivhez szóló «népzenészt», kit a királyi kegy is arany érdemkeresztel való jutalmazásra méltatott. De nemcsak a laikus ment Banda Marcit meghallgatni. Casals Pablo, a hires spanyol gordonkamüvész Budapesten jártában annyira felmelegedett a jó magyar nótáktól, hogy oda ült a füstösképü cigányzenészek közé s most felváltva mulattatták egymást, hol Casals játszotta el a gordonkán a Träumereit, hol meg Banda Marci a Csak egy kis lányt. Valamikor rengeteg pénzt keresett Banda Marci. A régi gentry-világban nem is lehetett képzelni semmiféle mulatozást cigány nélkül s nem egy végzett földesur vagyona egy része a cigány homlokára ragasztott százas, sőt ezres bankók formájában párolgott el. A háboru óta ennek is vége lett. A jobbára nem magyar eredetü uj gazdagok még mulatni se tudtak magyarán. Nekik a dzsessz-bend kedvesebb volt, mint Banda Marci nótája. Az öreg 72 éves korában végét érezve közeledni visszavonult szülőföldére Vácra s ott érte utol a halál. (Rp)

Leon Bakst

Párisban 57 éves korában meghalt a hires orosz festőmüvész, Leon Bakst, kinek a szinpadi dekoráció volt specialitása. Hirnevét is szinpadi diszletterv vezéseivel alapitotta meg. Ő tervezte pld. az első cári orosz ballet szinpadi diszleteit és kosztümjeit, melyeket annak idején egész Európa megcsodált és utánzott. Diszletei valóságos iskolát csináltak annál is inkább, mert 15 év óta Párisban lakott. Halálát sulyos tüdőbaja siettette. Bakst a becsületrend tisztje s az orosz cári akadémia tagja volt. Az orosz ballet három uj müvészi és dekorativ elemekben bővetkedő stilussal ismertette meg Párist. Először az orosz népies stilussal (Igor herceg ijjásza, Tüzmadár), aztán az ó-oro z stilussal, melyben a nyugati befolyások is már észrevehetők, végül a szuggesztiv hatásu, dekorációs elemekben és csodálatos árnyalatu szinekben kimerithetetlen turkomán-ázsiai stilust. E stilusok persze más országokban is éreztették hatásukat s azok a revüszerü opera és operettdekorációk, melyek nálunk is polichrom és fantasztikusan stilizált képeket varázsoltak a nézők elé, e hatásra vezethetők vissza. Bakst azonban ezenkivül értékesitette a legkülömbözőbb történelmi stilusok torma- és szinhatásait az ó-egyptomitól a firenzei quattrocentón át egészen a Goldoni korabeli Velence barokkjáig.

Major J. Gyula.

Major J. Gyula az ismert nevü zeneszerző és zenepedagógus f. évi jan. 30-án 66 éves korában több évi gyógyithatatlan betegség után elhunyt. 1858. december 13-án Kassán született s zenei tehetsége már gyermek korában mutatkozott. A középiskola után a müegyetemre ment, de 20 éves korában innen kilépve a Zeneakadémiára iratkozott, hol

Volkmann, Erkel és Liszt tanitványaként végezte el a zeneszerzési tanszakot. Eleinte szép sikerei voltak szerzeményeivel itthon, Bécsben és Németországban. Azonban a szerencse, mely eddig kisérte, hütlenné lett hozzá. Igy a müvészi sikerek elmaradtával bizonyos kedvtelenséggel tért át a zenepedagógiai tevékenységre. Zenetanára volt a Nikolits-Káldy-féle Magyar Zeneiskolának s a Mintgaimnáziumnak, később Temesvárott alapitotta meg a Városi Zeneiskolát, de önmagával meghasonlott természete tovább hajszolta. Utoljára a zsidó tanitóképzőintézet zenetanára volt. A háboru utolsó évében a Vigadóban szerzői estén mutatta be kompozicióit. Majd a kommün május 1-i ünnepélyén ő dirigálta a középiskolák monstréénekkarát s majdnem becsukták a vörös elvtársak, mert a Himnuszt is el akarta énekeltetni az Internacionálé mellett. Ez volt utolsó fellobbanása. Nemsokára Kacsóh Pongráccal majdnem egyidejüleg hozzá hasonló betegségbe esett s most tragikus sorsán könyörülve megszabaditotta szenvedéseitől a halál.

Major élte delén a hazai zenei élet szolgálatában forgácsolta el energiája jelentékeny részét. Ő alapitotta meg Budapesten az első női karegyesületet, a Zeneszerzők Társaságát, a Magyar Zenetudomány cimü folyóiratot. Aki valaha ilyesmivel foglalkozott, az tudja méltányolni azt az apostoli, de hálátlan és idegörlő munkát, mellyel a szervezés munkája jár s mely barátot keveset, irigyet és ellenséget annál többet szerez. Kompoziciói közül Erzsike cimü operáját 1901-ben mutatták be a budapesti Operaházban, a Széchy Máriát pedig 1906-ban Kolozsvárott. Igen bántotta Majort, hogy e müvét s Dalma operáját, melyet Balaton c. szimfóniai költeménye mellett a legtöbbre becsült, a fővárosban nem akarták előadni. Egyéb müvei közül emlitendők zongoraversenye, kamarazenei müvei, tankönyvei stb. (Rp)

Parma Viktor.

Palma Viktor, a szlovén opera megteremtője is meghalt. Laibachban volt állami hivatalnok, később megbizhatatlanság vádja alapján az osztrákok őt állásból elbocsátották. A forradalom alatt visszament s az akkora Llubljána szlávositott laibachi operának lett karmestere. Legjobb müveinek tartják Zélatorog Ksenia és Sztara Psem operákat. Müveiben Wagner és Verdi hatásai félreismerhetetlenek. Tavaly ünnepelte 40 éves zeneszerzői jubileumát. (Y)

Hircsarnok

A Zenemüvészeti főiskola hirei. (Ötvenéves jubileum).

Aprilis hó 18—20-án nagyszabásu ünnepségekkel kapcsolatban üli meg a Zeneakadémia fennállásának 50 éves jubileumát. A fővédnökséget Horthy Miklós kormányzó és József főherceg, a védnökséget Bethlen István gróf miniszterelnök, Csernoch János dr. biboros hercegprimás, Apponyi Albert gróf, Berzeviczy Albert a Tud. Akadémia elnöke, Klebelsberg Kunó gróf közoktatási és Scitovszky Tibor dr. külügyminiszter vállalta el.

A három napig tartó ünnepségek előkészitését százas bizottság végzi, melyben a zenei és társadalmi élet kiválóságai foglalnak helyet Hubay Jenő dr. elnöklete alatt. Mivel e nagy bizottságot állandó permanenciában tartani nem lehet, szükségesnek bizonyult egy szükebb bizottság kiküldése, melynek Kovács Géza, a Hitelbank igazgatója szerint egyik legfőbb feladata leend a társadalom érdeklődésének felkeltése és állandó ébrentartása, hogy igy az ünnepélyekhez szükséges eszközök adakozás utján előteremthetők legyenek. A szükebb bizottság már is megkezdte müködését.

A Zeneakadémia első otthont tudvalevőleg első elnökének, Liszt Ferencnek Haltéri házában talált. Ennek emlékére az ünnepség Liszt Ferenc Erzsébet oratóriumával fog kezdődni, melyet a Zenemüvészeti Főiskola ének- és zenekara fog előadni. A második nap lesz a retrospektiv müsoru hangverseny az intézet régi igazgatóinak és tanárainak müveiből. A harmadik napot a filharmonikusok töltik be Hubay volt növendékével, Vecsey Ferenccel.

A jubileummal kapcsolatosan diszalbumot is adnak ki, melynek megszerkesztésével az igazgatóság Siklós Albert, Radnai Miklós, Kodály Zoltán és Molnár Antal tanárokat bizta meg. Az album ismertetni fogja a Zeneakadémia 50 esz-

tendejének történetét, a zeneakadémia mai palotáját, az intézet volt és jelenlegi igazgatóit és tanárait, valamint világhirü, vagy legalább országos hirnévre szert tett növendékeit, életrajzukat, sikereiket és müveik felsorolását. Az album nemcsak magyarul, hanem németül, franciául és angolul is meg fog jelenni. Az ünnepélyre a külföldi testvérintézeteket s a külföldi müvészek egész sorát meghivják.

⊡ ⊡ ⊡

A Tudományos Akadémia hatása 100 év alatt a magyar zenére.

Érdekes véletlen, hogy a Zeneakadémia 50 éves jubileuma összeesik a Tudományakadémia 100 éves jubileumával, amenynyiben ez év november 3-án lesz 100 éve, hogy gróf Széchényi István egy évi jövedelmét felajánlotta a magyar Tud. Akadémia megteremtésére. A 100 éves jubileum alkalmából az Akadémia szaktudósainak megbizást adott arra, hogy fejtsék ki, milyen volt a hatása a Tud. Akadémiának az egyes tudományokra a 100 év alatt. A Tud. Akadémiának hatását a zenemüvészetre s a zenei irodalomra Hubay Jenő fogja kifejteni s igy a két Akadémiának e személyi kapcsolata garanciát nyujt arra, hogy e két vezetőintézetünk a jövőben is meg fogja találni a helyes utat-módot a magyar zenei kultura kimélyitésének közösen meginditandó és végzendő feladatában. (X)

⊡ ⊡ ⊡

Magyar müvészek külföldön.

Dohnányi Ernő, mint már évek óta, most is megkezdte karácsony utáni több hónapig tartó külföldi turnéját. Ruralia Hungarica cimü legujabb müve, melyet zenekarra a budapesti filharmonikusok s zongorán külön ő maga ismételten is bemutatott, a bécsi Konzerthausban is óriási sikert aratott. Itt a zenekari feldolgozást mutatta be a bécsi operaház zenekara. A közönség szünni nem akaró tapssal fejezte ki tetszését. — A Waldbauer és Lehner-kvartetteken kivül egy harmadik magyar kvartett külföldi szerepléséről is kapunk hirt. E szerint a Hauser-Pogány-Ipolyi-Son társaság londoni bemutatkozása nagy sikerrel járt. — Ugyancsak Londonban nagy sikert aratott Bartók Béla Román táncaival, melyeket a Goosseus vezetése alatt álló kamarazenekar adott elő modern szerzői estéjén. Az Observer szerint a szerzemény összhangositása és hangszerelése ép oly hatásos, mint egyszerü. Ugyanigy dicsérik a többi lapok is. (Z)

⊡ ⊡ ⊡

Egyleti hirek.

A Kisfaludy-Társaság jan. 7-i felolvasó ülésén Berzeviczy Albert rendes tag, az ötvenes évek szinmüvészeti és zenei életéről tartott érdekes előadást, melynek anyaga »Az abszolutizmus kora Magyarországon« c. sajtó alatt levő müvének második kötetében egy külön fejezetet tesz ki. Az opera akkor a Nemzeti Szinházban még közös otthont birt a drámával s a magyar történeti tárgyu operák nagyban előmozditották a magyarság jobb jövőjébe vetett hitének fentartását. Az opera társulat legjobb erői voltak akkor a »Nemzet csalogányának« nevezett Hollósy Kornélia mellett a francia Lagrange Mária, Füredi Mihály, Stéger Ferenc, Farkas, Ellinger, Bignio, Benza Károly, Kőszeghy stb.

Az operatermelés terén akkor Erkel hallgatott. Az 1844-ben bemutatott Hunyady Lászlótól a Bánk-bán szinrehozatáláig 17 év telt el. A többi operaszerzőknek u. m. Doppler Ferencnek, a hires favolásnak, Császárnak, Huber Károlynak s másoknak mutandó müvei töltötték ki ezt az időbeli ürt. Nagyban élénkiteették a zenei életet Liszt Ferencnek, Reményi hegedümüvésznek s másoknak látogatásain kivül az 1853-ban megkezdett philharmoniai hangversenyek, melyeken az akkori zeneszerző gárdának, u. m. Mosonyinak, Volksmannak stb. müvei először kerültek előadásra. Berzeviczy ujat nem mond, ellenben jó összefoglalást ad az ötvenes évek zenei eseményeiről. (R)

⊡ ⊡ ⊡

Pályázat népdalegyvelegre.

A Budapesti Férfidalegylet ujból pályázatot hirdet férfikarokra, ezuttal azonban csak eredeti népdalegyvelegekkel lehet pályázni. Feltételek: a szöveg szabadon választható, a szólamok hangterjedelme tartsa meg a normális férfihang határait. Magánhangra irott részek ne forduljanak elő. A mü legalább három, de legfelebb öt tételből állhat és csak eredeti lehet. Atiratok nem vétetnek figyelembe. I. dij

2 millió, II. dij 1½, III. dij 1 millió korona, mely dijak a biráló bizottság döntése alapján sorrendben a legjobb három, csakis abszolut becsü müveknek adatnak ki. A pályadijat nyert müvek összes szerzői jogai a dijak kiadásával a Dalegylet tulajdonába mennek át. Idegen kézzel irott és jeligés levéllel ellátott pályamüvek egy vezérkönyvben és a 4 szólam külön-külön is leirva 1925. február 28-ig ifj. Dötsch Károly egyleti titkár cimére (Baross-utca 105) küldendők.

⊡ ⊡ ⊡

Zeneszerzők és irók biztositása.

Magyarországban a kommün vett fel katasztert a zeneszerzők, irók- és müvészekről, hogy róluk az állam gondoskodjék. E példát most a cseh közoktatási miniszter is követte, midőn rendezte a cseh irók és zeneszerzők aggkori és rokkantbiztositásának kérdését oly módon, hogy kötelezte magát járulékok fizetésére az aggkori és rokkantbiztositás országos biztositó alapjnáak javára, ha az irók és zeneszerzők vagyontalanok, vagy másutt nincsenek biztositva. E megoldás tehát mégsem azonos a kommünével, mely egyenesen el akarta tartani őket, ami aztán oda vezetett, hogy egy sereg naplopó müvésznek vallotta magát, csakhogy fizetést kapjon. (Z)

⊡ ⊡ ⊡

Richard Strauss s a bécsiek.

Az osztrák kultuszminiszter, Schneider, a magyar születésü Ludwig Kárpáthot küldte Garmischba Strausshoz, hogy őt a Bécsbe való visszatérésre birja. Strauss azonban elofgadhatatlannak tartotta Schneider azon ajánlatát, hogy ő a miniszter mellé beosztott legfőbb zenei tanácsadó legyen. Szerinte a minisztériumból nem lehet az operát vezetni és Schalk az ő akaratát bármikor meghiusithatná. Ezért Strauss nem megy vissza Bécsbe s igy a bécsi filharmonikusokat is értesitette, hogy koncertjeiket e szezónban nem dirigálhatja. (Y)

⊡ ⊡ ⊡

Ötvenéves zeneszerzői jubileum.

Megirtuk tavaly, hogy a nagy párisi nemzetközi egyházzenei pályázaton dijat nyert Sztára József a kalocsai tanitóképző igazgatója. A szerénysége folytán kevéssé ismert zeneszerzőről kevesen tudják, hogy Bruckner tanitványa volt, majd Párisban müködött, később Liszttel barátkozott meg, kinek ajánlatára Haynald Lajos kalocsai érsek hivta meg székesegyházi karnagynak s tanitóképzőintézeti zenetanárnak, hol Liszt is gyakran megfordult a Sztárától rendezett hangversenyeken. Alig van müfaj, melyet Sztára ne müvelt volna. Párisi románcait ott irta Párisban, vannak balletjei, operettje, vigoperája, számos miséje és himnusza, kantátéja, melodrámája stb. X. Pius pápa a koronázására irt »Tu es Petrus« c. kompoziciójáért római nemességgel jutalmazta. Most 50 éves zeneszerzői jubileumát ünnepelte a 68 éves mesternek Kalocsa társadalma. A Városházon közgyülési termében diszes ünnepség keretében köszöntötték fel a világi és egyházi szónokok, este pedig szerzői hangversenyen folytatódott az ünneplés Zsámboky Miklós és mások közreműködésével. Zichy gróf apostoli adminisztrátor örökös igazgatói cimmel tüntette őt ki.

⊡ ⊡ ⊡

A Richard Strauss-konfliktus fejleményei.

Strauss Rikárd Drezdában értesülve arról, hogy Schalk szerződését az ő háta mögött megujitották, lemondott. A lemondást a pro és contra nyilatkozatok serege követte. Strauss hirlapi nyilatkozatára Schalk ellennyilatkozatot tett közzé, melyben ki akarja kapcsolni a személyi momentumokat. Csak konstatálja, hogy mivel az egyik kormányos elhagyta a helyét, ő, a másik kormányos kénytelen helyén maradni. Megállapitja, hogy őt nem Strauss hozta a bécsi operához, henem már Mahler, s hogy az ő szerződésében nem volt kifejezve az, hogy ő Straussnak alá volna rendelve. Ő épp olyan igazgató, mint Strauss, csupán az volt kikötve, hogy fontosabb ügyekben Strauss véleményét is ki kell kérnie. Mivel Strauss az év egy jelentékeny részét sohasem töltötte Bécsben, azért szükség is volt még egy igazgatóra, kire a felelősség minden sulya nehezedett s ha Straussnak hirneve nagyobbodásával hivei egyre gyarapodtak és Strauss hatáskörét szinte autokratikus jellegüvé iparkodtak kiszélesiteni, ez neki elég surlódást okozott. Ha azonban azt látná, hogy Strauss teljesen az operának tudná magát szentelni, akkor szivesen félreállana. Schalk közben meghült s az ellene intézett támadások is elkedvetlenitették, hogy betegsége alatt egészen vezető nélkül állt az opera.

A Neues Wiener Journalban Alwin karmester, Strauss hive is nyilatkozott s olvasta fejére Korngold-pére-nek, a Neue

Freie Presse zenekritikusának furcsa viselkedését, ki miatt az egész bécsi sajtó hosszu czikkekben a mellett tört lándzsát, hogy mindent el kell követni Strauss megtartásáért, addig Korngold két napon át hallgatott, a harmadikon pedig végre megszólalva két jelentéktelen bécsi zenész nyilatkozatát közölte, kik szerint nem olyan nagy szerencsétlenség, ha Strauss távozik. Az Alwin-Korngold polémia közben a Neues Wiener Journal ujabb szenzációval szolgált.

Mivel Schalk szerződésének megujitását azért sürgette volt, mert mint mondá, nyilatkoznia kell a hollandi szerződtetési meghivásra, a lap tudakozódott Hollandiában. Ott megtudták, hogy Hollandiában az opera nem is müködik egész éven át, a Concert-Gebow-Orchester dirigense pedig, Mengelberg, a szerződés megujitásának idejében már annyira felépült betegségéből, hogy ismét maga dirigálta a próbákat. Tehát állandó engagementről szó sem lehetett annál kevésbé, mert Mengelberg valóságos nemzeti dirigens-nagyság. Igaz ugyan, hogy a bécsi operának és Straussnak tavalyi vendégszereplése óta megnőtt az érdeklődés a bécsi müvészek iránt s igy szóba jöhetett esetleg Schalknak néhány koncerten való vendégszereplése dirigensként. Azonban ilyen rövid ideig tartó vendégdirigensi tevékenység miatt alig volt hihető, hogy Schalk végleg ott akarta volna hagyni a bécsi operát. Igy tehát a hollandi meghivás a N. W. J. szerint csak ürügy volt az osztrák minisztérium megfélemlitésére, mint ahogyan az énekesek is mindig tudnak szerződtetési tárgyalásaik alkalmával külföldi szerződtetési ajánlatokra hivatkozni, hogy igy kedvezőbb anyagi feltételeket biztositsanak maguknak. Schalk alighogy felgyógyult influencájából, rágalmazási pert inditott a N. W. J. ellen e cikkben foglalt meggyanusitás miatt.

Közben pedig a bécsiek tatálgatták, marad-e Strauss, vagy sem. Az elintézést elodázta az osztrák kormányválság is. Graf, az ismert zeneiró is tartott egy előadást ez ügyben. Szerinte a direktori cim kérdése nem fontos, mert Strauss neve maga több, mint egy direktori cim. Akárki kapja is a direktori cimet, mégse lehet olyan sulya, mint Straussnak önmagában, kinek nem is tudnak oly cimet kreálni, mely jelentőségének megfelel. Ezért Schalknak meg kell hajolnia Strauss neve előtt, mert nem veheti magára azt az ódiumot, hogy miatta Bécs elveszitse a jelenkor legkiválóbb komponista-dirigensét.

Az osztrák kormány Strauss lemondó levelére nem felelt, amitől arra következtettek, hogy meg akarják próbálni őt viszszatartani. Közben folytak a kombinációk, hogyha a megegyezés nem sikerül, ki lesz az utódja. Először a Münchenből távozott Walter Brunóra gondoltak, ki, a háboru előtt oly feltétellel szerződött Münchenbe, hogy a bármikor való visszatérés jogát magának fentartotta. Majd Schalk önmagának tehermentesitése végett vendégdirigensül szerződtette olasz operák számára a nyári »Hohe Wrate« Aida-előadásokon megkedvelt Mascagnit s igy feleslegessé tette a Walter Brunó-féle kombinációt, ki ellen állitólag az lett volna Schalk kifogása, hogy zsidó, Mascagni mellett pedig ő megmaradhat igazgatónak. Ujabban Leo Blechet (azelőtt berlini karmester) és Ottó Klemperert, a Kölnből Berlinbe került karmester-zeneigazgatót is kombinálták.

Slezák artista?

Slezák a magas honorárium miatt leereszkedett egy berlini variété szinház szinpadára, mivel azonban ennek közönségére ő nem gyakorolt elég vonzerőt, Klein igazgató nem fizette ki a honoráriumot, sőt a szerződés lejárta előtt levette a müsorról Slezák számait. A Bühnenschiedsgericht nevü szakbiróság előtt, hova mint felsőbb fórum elé jutott a Slezák által inditott kártéritési per, Klein igazgató ügyvédje azzal a különös érvvel keltett viharos derültséget, hogy ebben az ügyben nem is a Bühnenschiedsgericht, hanem a variétészinpadok törvényszéke illetékes, mert tanuk vannak arra, hogy Slezák, mint artista kötött szerződést s magát is variété-énekesnek mondotta. Az ügyvéd beszéde alatt alig lehetett türtöztetni Slezákot, hogy tettlegességre ne vetemedjék. Az ő ügyvédje viszont azzal argumentált, hogy Kleinnek ez a kibuvó csak most juthatott eszébe, különben az előző két tárgyaláson is hivatkozott volna erre az érvre. Egyébként is a szinház, melyben Slezák fellépett, mint szinház volt engedélyezve, s Klein is nem a variété szövetség tagjaként, hanem a szinpadi szövetség tagjaként próbálkozott meg a variétével. Ha a törvényszék meg is itélte a pénzsóvár bécsi tenoristának a tényleges fellépések ki nem utalt tiszteletdiját, mégis annyira megviselte őt az izgalom, hogy mire Bécsbe visszatért 18 kilogrammot fogyott le. A hatalmas termetü tenoristán azonban ez persze nem nagyon látszik meg, miként

N. W. J.-nak meginterjuvoló tudósitója is konstatálta, ki Slezákot ép rádiókészüléke előtt találta ökölnagyságu kedvenc ölebe és óriási bélyeggyüjteménye társaságában. A tenorista elmondta az ujságirónak, hogy az artisták, kik között énekelt, nagyon derék emberek. Mig az énekesek és más müvészek, hol nyiltan, hol alattomban késhegyig menő kenyérharcot vivnak egymás ellen, addig a kardnyelők, tüzevők, kigyóbüvölőnők, hastáncosnők stb. világában ismeretlen fogalom az irigység és féltékenykedés, mert mindegyiknek többékevésbé életveszélyes a mestersége, melyet a többiek nem tudnak utánozni s igy békében megférnek egymással. Slezák jelenleg katarrhusát kuralja, mert legközelebb már a Trisztánt kell énekelnie. Feleségével Palesztinába akart utazni Egyptomon át, de az ottani forradalmi mozgalmak miatt meg kell elégednie tavaszszal egy kis siciliai utazással. (Y)

□ □ □

Alma Mária Mahler mint komponista.

Hogy Mahler özvegye szintén igen muzikális és nagy zenei képzettséggel bir, azt tudta mindenki, aki Mahler életrajzát olvasta. Hogy azonban felesége olyan kompozíciókat is tud alkotni, melyek előadásra is érettek, azt csak most tudtuk meg, midőn a bécsi zenei ünnep müsorába néhány dalt tőle is felvettek, melyeknek a beavatottak nagy sikert jósolnak.

□ □ □

Sowjet-Oroszországban elismerik a szerzői jogot.

A legutolsó oroszországi forradalom óta a szerzők müveikkel nem rendelkeztek szabadon és korlátlanul Oroszországban. Az anyagi eredmeny az államkincstárba folyt be, mig a szerzők müveik előadására semmiféle befolyással nem voltak. Az illetékes tényezők belátták e helyzet tarthatatlanságát, mely végeredményben az alkotó müvészet teljes csődjéhez vezetett. Ugy hirlik, hogy rövidesen uj szerzői jogot fognak éeletbe léptetni, mely mindennemü szellemi terméket a szerző kizárólagos tulajdonában fog meghagyni. A szerzői jog védelme az összes, Sowjetoroszországban tartózkodó külföldiek szellemi termékeit is védi. Külállamokban élő orosz állampolgárságu szerzők müveire vonatkozólag a Sowjet-kormány minden egyes állammal külön-külön megkötendő szerződésben akarja a jogot szabályozni.

Az uj jog a szerző halála után a 15. év elmultával hatályát veszti. A jogot eladni nem lehet. A kormány ez alól kivételt képez, mert ő megvehet bárminemü szellemi terméket. Azt azonban megigérik, hogy csak különös és rendkivüli esetben fog a kormány e jogával élni.

Hogy idegen államban élő nem orosz állampolgárok müveit miként fogják kezelni, arról nem beszél a hirforrás.

□ □ □

Egyesületi Hirek.

A Budapesti Férfi Dalegylet 50 éves jubileuma alkalmából hirdetett férfikarpályázatra 21 pályamü érkezett be, melyek közül a 200 aranykoronás elsődijat Kerner Jenő karnagy Feltámadás cimü férfikara nyerte el. Az 1—1 millió koronás mellékdijakkal a »Messze valahol« és »A magyar nóta« cimü megdicsért karokat vásárolta meg a Dalegylet. — A Corvin Mátyás Egyesület, mely néhány évi fennállása óta is sokat tett a magyar-olasz érintkezés kimélyitésére, Mascagninak december végi Budapesten időzése alkalmából diszközgyülést tartott a Zeneakadémiában az olasz mester tiszteletére. Berzeviczy Albert olasz nyelvü megnyitó beszédében ünnepelte Mascagnit. Kern Aurél értekezését Mascagni müvészetéről Gábor József olvasta fel. A felolvasást olaszul kezdte meg, de magyarul folytatta, mert maga Mascagni kérte őt erre, hogy mindenki megérthesse a felolvasást. Végül több operaházi énekes tolmácsolta Mascagni operáinak részleteit, igy Relle Gabriella, Pataky Kálmán a »Frint barátunk«-ból való Cseresznye duettet pedig Goda Gizella és Gábor József énekelték el. A belépődij nélkül megtartott matinén óriási közönség gyült egybe s igy azok is hallhatták Mascagni zenéjét s láthatták őt, kiknek nem tellett az operai és hangversenyelőadásokra. — A Székesfővárosi zenekarnak a Szent Gellért-fürdő halljában rendezett vasárnap délutáni sétahangversenyei egyre nagyobb közönséget vonzanak. Bor Dezső és Müller Károly karnagyok ugyanis nemcsak jeles szólistákat szerepeltetnek, hanem magyar szerzők előadatlan müveit is szivesen müsorra tüzik. Igy a január havi hangversenyeken Sereghy Lajosnak (a Zeneakadémia könyvtárosának, dr. Sereghy Elemér öccsének) Szimfónikus költeményét, Pécsynek Carneválját, Eisvogelnek Balletszüitjét és Ságody Ottmárnak zongoraversenyét mutatták be. Az érdeklődés állandó emelkedésére való tekintettel 300 széket kellett elhelyezni, hogy a közönség elférjen.

□ □ □

Saljapin pályafutása.

A hires muszka baritonista, Feodor Ivanovits Saljapin, kit Caruso vetélytársaként emlegetnek, bár egy oktávval lejebb énekel, a francia rezsimváltozással kapcsolatban megint előtérbe került s most hogy Bécsen és Berlinen keresztül fog Párisba utazni, a sajtó felelevenitı az ő szerfelett érdekes karrierjét Berlinben 24 ezer aranymárkát (400 millió papirkoronának = 1 millió leunak megfelelő összeg) kap egy estére. Caruso hajdani tiszteletdijain is tultesz fizetése a newyorki Metropolitain operában, hol 12.000 dollárt, Párisban 6000, Berlinben 5000 dollárt kap fellépésenként. Saljapin ma 51 éves Volga melléki kazáni parasztok ivadéka. Apja csak annyira vitte, hogy a kazáni kormányzóságnál irnoki állást vállalhatott. Sokat nyomorogtak s a kis fiu egyetlen szórakozása volt, ha anyját énekelni hallotta. A régi népdalok könnyitették meg az anya munkáját is, ki örömmel vette észre, hogy jó hallásu fia egyre több dalt tud vele együtt énekelni.

Egyszer az utcán játszott, s mivel a nagy hidegben csakhamar fázni kezdett, a templomba menekült. Itt hallott először karéneket. A gyermekek, kik a vegyeskarban voltak, szintén kótából énekeltek. Ez szörnyen imponált a kis gyermeknek. Legfőbb kivánsága az volt, bárha ő is közöttük énekelhetne. Kivánsága csakhamar teljesedésbe is ment. Szülei átköltöztek egy másik, még szegényesebb lakásba. Ugyanabban a házban lakott az emlitett templomi kórus karmestere, ki értesülve a kis fiu óhajtásáról, próbának vetette őt alá. A vizsgálatot sikeresen kiállva beléphetett az énekkarba s nemsokára havi 1 rubel fizetést kapott a pöttön gyerek.

Tizenkét éves volt, mikor először látott szinházi előadást. A kulisszák feslett világ annyira magával ragadta képzeletét, hogy folyton ott lábatlankodott a szinpad körül. Ha a kulisszák között utban volt s az egyik ajtón kikergették, a másikon visszalopózott. 17 éves korában érte őt az a boldogság, hogy maga is, tagjává lehetett egy szintársulatnak. Bár zenei előképzettsége még nem valami nagy volt, Ufában egy kiváncsi operett-társulatnál kisebb szerepekre őt is jónak találták. A vándor ripacs-truppal városról-városra haladva két év mulva Tifliszbe ért. Itt kezdődik Saljapin sorsfordulója. Belátta, hogy csekély képzettségével nem viheti sokra. Ezért Ussatow énektanártól egy évig szorgalmasan tanult énekelni s igy a tifliszi szinháznál kapott szerződést.

1894-ben kerül Szt. Pétervárra. Előbb az Aquarium nevü nyári szinházban, majd Panaeu-féle szinházban és a Mária szinházban. Két év mulva már a hires moszkvai Mamontow-féle magánopera siet őt elhalászni felismerve lágy, de a mellett erőteljes hangján kivül pompás szinjátszó képességét, mely a vándorlás küzdelmes éveiben fejlődött ki benne. Hisz, hogy megélhessen, volt ő suszter, hordár, irnok és egyéb mindenféle. A szinpadon csak vissza kellett emlékeznie e foglalkozásai alatt tett megfigyeléseire s igy alakitásai valóban élethüek voltak. Emlékiratai, melyekben élményeit megörökiteni készül, bizonyára nagy érdeklődésre tarthatnak számot.

A moszkvai császári szinháznak 1899-ben lett tagja s idővel a disztagsággal is kitüntették. 60 ezer rubel évi fizetése volt, ami Európában párját ritkitotta. Külföldi vendégszerepléseit 1901-ben kezdte meg a milanói Scálában, hol a müértő olasz közönség előtt tiz este énekelte Boito Mefistofelesét. Saljapin a modern világhirü énekesek egyikeként a leghiresebb irókkal és zeneszerzőkkel jött közeli összeköttetésbe vagy baráti viszonyba. Maxim Gorkijval való barátsága a legismertebb, de az irók közül Tolstoj, Csehov, Rostand stb., a zeneszerzők közül Glazunow, Rimsky-Korzakow, Rachmaninoff állottak hozzá a legközelebb. Párisba utaztában most fog először énekelni Bécsben szept. 18-án a zenei ünnep keretében. Mint Carusot és a világhirü müvészeket, ugy őt is szinte legendás, máskor mulatságos hiresztelésekkel halmozzák el. Igy róla azt meséli a fáma, hogy inasa mindig valami exotikus alak, kinai, japán, majd meg törpe. Állitólag nem szokott előzetes müsort adni, hanem karmestere néhány tucat dalt hoz magával, Saljapin aztán a nyilt szinen válogatja ki s maga konferálja be darabjait. Ily hirek csak fokozzák aztán a kiváncsiságot. Berlinben szeptember közepén a koncerten maga kezdte el ütni hangosan a taktust, mert nem volt megelégedve a kisérővel. Sikere mégis óriási volt, bár itt nem fejthette ki szinjátszási képességeit ugy, mint a szinpadon. Egy interjut kérő ujságirónak kijelentette, hogy ő neki csak koronás királyok a vetélytársai. Másnap pedig — mint e sorok irásakor értesülünk — sürgönyileg lemondott a bécsi zeneünnepen való közremüködéséről. — Ez Saljapin!

□□□

Egy el nem készült Beethoven-emlék.

A vinceunes-i erdőben, a párisi metro (földalatti vasut) végállomásától nem nagyon messze pálmák és nyárfák közt egy tisztáson 4 gigantikus kőalak tart vállán egy 3 méter magas és 6 méter széles kőlapot. Erre épült volna egyetlen masszív kötömbből Beethoven szobra, mely a mestert félig fekvő helyzetben ábrázolta volna. Azonban közben kitört a háboru, a szobrász, José de Charmoy elesett s a szoborbizottság tagjai abban a nézetben voltak, hogy nem lehet Páris kapui előtt oly nemzetből való müvész szobrát felállitani, amely a franciáknak annyi szenvedést okozott. Igy a szobor maig sem készült el, s nem is fog mindaddig elkészülni, amig müvészi kérdéseket is a politika szemüvegén át vesznek tekintetbe.

(X)

Apró hirek csarnoka

A moszkvai Szépmüvészeti Akadémia zenei főosztálya január hóban régi mesterek müveiből ismeretterjesztő hangversenyeket rendezett, melyeket bárki minden ellenszolgáltatás nélkül végighallgathatott. A januári hangversenyek müsorát Bach Händel, Gluck és Mozart müveiből állitották ki. — Stravinszky Igor zeneszerző amerikai szereplésre szerződött, mely alkalommal zongoraversenyét fogja előadni. Utána a Metropolitan operában »Petruska« c. táncjátékát fogja vezényelni. Tervbe vették, hogy e kötelezettségek teljesitése után a Unioban körutat fog tenni saját müvei propagálása céljából. — A folyó évi nemzetközi zeneünnepély Prágában eddigi hirek szerint május 15—20 közt lesz megtartva. — Busoni értékes könyvtárát ez év tavaszán el fogják árverezni. — A moszkvai »Nagy Szinház« épitésének 100 éves évfordulóját ez évben nagy ünnepséggel akarják megülni. — A Romában időző Jacques Ibert francia komponista »Perseus« és Andromache« cimmel uj operát fejezett be, melyet rövidesen bemutatnak Párisban. — A milanói Verdi muzeumból Verdi hártyáit ellopták. — Hans Pfitzner mégkapta a tudomány és müvészet jeleseit jutalmazó Pour le mérite lovagi cimét. — A newyorki opera uj igazgatója Toscanini után a Scala karmestere, Tuillo Seraphin lett. — Liszt Ferenc szülőfalujában Doborjánban uj templomot emelnek a régi helyébe. Ezért a régi orgonát, melyen még Liszt Ferenc játszott, el akarják adni s ujat venni. Kivánatos volna, ha ez az ereklye ne kerülne illetéktelen kezekbe. — A Monna Vanna erotikumkedvelő szerzőjének, Meterlincknek egy másik szintén erotikus tárgyu müvét, a Beatrix testvérét, Ventura Cassal spanyol költő feldolgozásában Antoni Marqués zenéjével adták elő, de erkölcstelen tartalma miatt a spanyol hatóság a további előadásokat betiltotta. — Stravinszky, a hires orosz zeneszerző Newyorkba ment, hol a filharmonikusok az ő szerzeményeit fogják előadni. Ezek között van legujabb szimfóniái költeménye, melyet a tengeren utaztában irt a hóvihar tombolásáról. — A római pápa kihallgatáson fogadta Paderewski zongoraművészt, ki imég Lengyelországból ismert. A müvész Beethoven, Schubert, Schumannt és Liszt müveiből zongorázott a pápának. A koncerten jelen volt a pápa titkárán kivül számos biboros, a lengyel követ s a diplomáciai kar tagjai. Este Cremonesi kormánybiztos e müvész tiszteletére a kapitóliumon fényes ünnepséget rendezett. — Pucciniért a hivatalos gyászmisét Rómában jan. 19-én tartották meg a Santa Maria degli Angeli templomban a királyi család, a kormány, a diplomáciai kar s a hatóságok jelenlétében. Este a Constanzi szinházban Puccini első és utolsó operáját adták (Villi és Giauni Sicchi) a királyi család előtt. — Ez év január 2-án volt a magyar születésü, de később Bécsben letelepült Goldmark Károly halálának tizedik évfordulója. Ebből az alkalomból Bécsben bizottság alakult oly célból, hogy méltó siremléke állitásával rójják le a kegyelet adóját Goldmark iránt. Azt tervezik, hogy a siremléket a tavaszra már lelepleznék. (Z)

Órás és ékszerész 10-10
Lehrner Géza
Fabrica, Str. Dacilor (Fő-u.)

Zenei Élet

Budapesti Zenei Élet

(Dec. 27—jan. 31.)

De farsang javában szedi áldozatait. Minden este van egy csomó bál vagy kisebb táncmulatság. E mellett jut publikum a naponkénti 2—4 hangversenyre is. A zenekedvelőnek igazán sokszor a szive fáj. Ugyanegy időben van a Bartók—Telmányi szonátaestje a Zeneakadémián, ugyanakkor a Budai Dalárda énekel a Vigadóban, az Operában az Alarcos bált adják! Mint Pókayné fiai között ingadozi-k, ugy nem tud választani az ember. A szólisták tömegéről se terünk, se időnk megemlékezni, csupán néhány szenzációs eseményt jegyeztünk fel hamarjában.

Filharmónia.

A filharmonikusok hatodik bérleti hangversenyének szólistája a zenész urak egyikének 14 éves fia. A kis Szentgyörgyi László Hubay kezé alatt most végzi tanulmányainak utolsó stádiumát. A ritkán hallott, mert tulnehézsége mellett is hálátlan Ernst-féle Fisz-moll hegedüverseny minden technikai feladatával könnyedén megbirkózik a bájos gyermekarc zseniális tulajdonosa. A gyöngyszemként pergő futamok s a merész oktáv és egyéb duplafogások gyors menetei mellett szép tónussal is rendelkezik, ugyhogy még csak nagyobb elmélyedésre volna szükség, ami idővel bizonyára szintén meg fog jönni. A müsoron ujdonságként feltüntetett Korngold-féle »Sok hühó semmiért« cimü 5 tételes kamarazenekari szüitet, melyet a bécsi komponista Shakespeare ugyanilyen cimü vigjátékához irt, már egyszer előadta pár évvel ezelőtt a szerző személyes vezetésével, ha jól emlékszünk a Vigadóban szimfónikus zenekar. A mindenből szójátékot faragó szellemeskedők azzal igyekeznek hatást kelteni, hogy a darab cime egyuttal kritika is a mü értékéről. Nos, nincs igazuk. Korngoldnak, ha nincs is mindig uj mondanivalója, de ahogyan mondja, az ötletes és érdekes. Még zongorát is használ e müvében — e hangszert Kósa György játszotta igen ügyesen — hogy minél változatosabb szineket hozzon ki zenei palettájáról. Befejezésül a dinamikai hatásaival lenyügöző — hogy ne mondjam: fülsiketitő — Csajkowsky-féle Manfréd szimfónia szolgált. A Byron-féle drámai költeményre épült programmzenei müben a legnagyobb hiba a szélső tételek hosszadalmassága s mint emlitettük, a rezesek és ütőhangszerekkel való visszaélés. Annál kedvesebb a két középső tételnek nyugodtabb hangulatu s mesterkélt páthosztól mentes felépitése. A hangverseny dirigense Tittel Bernát volt, kinek komoly munkája meg is hozta a hozzá méltó sikert.

Rendkivüli hangversenyükön Zsolt Nándornak, a Zeneakadémia tehetséges hegedütanárának szimfóniáját mutatták be, melyet szerző 3½ évig tartó angliai internáltsága alatt, tehát még a háboruban komponált s hazatérése után a Zeneakadémia növendékeivel egyszer már elő is adott. Mégis igazi bemutatónak a mai estét lehet tekinteni ugy az előadókra, mint a közönség nagy számára való tekintettel. Bár programmja nincs a szimfóniának, mégis akaratunkon kivül is hozzáképzelünk valami nagy tengeri ütközetet, főleg az első tételhez, melynek dinamikai fokozásai, a rézfuvók versengő lármája s az ütőhangszerek pergőtüze már hosszura nyujtottságuknál fogva is a háborus milió kohójának tüzét árulják el. Annál nagyobb ellentétül szolgál a első tétel után a lágy pianissimóval kezdődő és végződő második tétel. A tarsangi bizarrságokkal ékitett harmadik tétel főtémája ép ugy lehet csárdás, mint valami ujabb fajta páros ritmusu modern tánc (talán simmi, bár a mü keletkezésekor a simmit még nem találták fel), melyben Zsolt annyi ötletet halmoz fel, hogy e tételt meg kellett ismételni s utána a finále már a hatást fokozni nem képes. Zsoltban az ujabb magyar zeneszerzői gárda egyik legtehetségesebb tagját üdvözölhetjük. Másik szenzációja az estének egy rövidnadrágos fiucskának, Machula Tibinek csodagyermeki debut-je volt. Haydn D-dur gordonkaversenyét oly korrektül adta elő, hogy a róla terjesztett hiresztelesek cseppet sem bizonyultak tulzottaknak. A szőke frizuráju bubiarc nagy jövendőnek nézhet elébe. Az estet Tittel Bernát lendületes vezetése alatt Weber Euryanthe nyitánya fejezte be.

A VII. filharmóniai hangversenyen e szezónban Dohnányi és Perényi után a harmadik magyar zeneszerző jutott szóhoz. Bodon Pál, a kecskeméti zeneiskola Rondo capricciosoja nem érdemli meg a Rózsavölgyi rendező cég hivatalos müsoráu szolgáló Zeneközlöny róla szóló cikkének azt a kritikai kitételét, hogy nem nagy igényü. Magyar szerző müvét, hacsak nem olyan kaliberü, mint Dohnányi, az illető, ugyis a müsor elejére teszik.

S igy aztán, ha mint ez esetben is, maga a hivatalos müsor is ilyen vállveregető »objektivitással« szól a müsorról, akkor az olvasó azt gondolja: »Na, ez is egyike azoknak a protekciós szerzőknek, akiket nem lehetett lerázni! Minek siessünk? Ha az első számot elmulasztjuk, nem veszítünk semmit«. Igy aztán a magyar szerző müvét a magyar közönségnek csak egy része hallgatja végig. De a kritikus is, aki nem ér rá végighallgatni az egész müsort, ilyen beállitás után, ha személyesen nem hallotta a müvet, hasonlóan lóhátról bánik el vele. Pedig hát Bodon Pál megérdemli, hogy komolyan vegyék. Komoly készültségü muzsikus, kinek vannak mondanivalói s megtalálja a megfelelő formát is. Tehát inkább bátoritás volna helyénvaló, mint lekicsinylés.

A 43 éves kora dacára világhirre, vagy ha ugy tetszik hirhedettségre szert tett orosz Stravinszkij Igor »Tüzmadár« cimü suitje szenzációsnak igérkezett már azért is, mert egy évtizednél hosszabb idő óta nem lehetett hallani Budapesten Stravinszkij zenéjét. E müvét 15 évvel ezelőtt irta s 1919-ben ujra áthangszerelte. Ennek dacára azonban a mü megfelelt Schumann ama követelményének, mely szerint jó az olyan programmzene, mely program nélkül is élvezhető. Nos, a Tüzmadár táncsuit zenéje, mely annak idején a nem régiben elhunyt Bakst orosz szinpadi festőt is foglalkoztatta, ki az orosz cári ballettől Budapesten is bemutatott münek szinpadi dekorációit tervezte, programm nélkül is elejétől végig lebilincseli a hallgatót. Dallamai között vannak orosz népies témák, harmóniái minden merészségük dacára távol állanak a kakofóniától, amit elsősorban ötletes hangszerelésének finomságaival ér el.

A hangversenyt két Mozart opusz fejezte be: a távol maradt Schöne Lotte énekszámát Eisenberger Szeverin zongoraművész Mozart egyik koncertjével helyettesitette s a csere nem volt rossz, majd a kedves G-moll szimfóniát hallottuk. A vezénylést Rékai Nándor végezte, mint a szakértők megállapitották: várakozáson felül jól. Hát persze, a sablonos gondolkodásnak igen könnyü mindenkit valahová elregisztrálni s kimondani: X tud, Y kevésbé, Z semmit se tud. Igy ha ha bécsi, berlini karmester dirigál, az feltétlenül tud. Ha pesti, akkor csodálkoznak, hogy ni, hát ez is tud valamit? Kapjon csak külföldi szerződést, akkor majd mindenki bámulni fogja.

A Budapesti Ének- és Zeneegyesület

Lichtenberg Emil karnagy vezetése alatt a Mascagni karácsonyi koncertjén elfoglalt zenészek miatt később, január 4-én tartotta meg karácsonyi hangulatu müsorral biró koncertjét. A régi irodalmat a harmadfélszáz évvel ezelőtt élt Sschütz Henriknek karácsonyi oratoriuma képviselte. A német komponista elveszettnek hitt müvét Arnold Schering találta meg 1908-ban az upszalai könyvtárban, igy az eddig ismert recitativok bövültek a megtalált kórustöredékekkel. Az átdolgozó Arnold Mendelssohn a melódiákat több helyütt átkomponálta, a hangszerelést megváltoztatta, a harsonákat elhagyta, a gambákat hegedükkel játszatta s e kiegészitő munkájában utánozta Schützknek passió-zenéjét. Lichtenberg karnagy két vokál kvartett betéttel tette változatosabbá e müvet: az egyik egy régi német karácsonyi dal, a másik Praetoriusnak egy népszerü dala. A tenor recitativókat Székelyhidy Ferenc, az angyalt Medek Anna énekelték, a szóló kvartettet kiegészitő Marschalkó Rózsival és Kálmán Oszkárral müvészi egységbe olvadva.

A másik mü a modern kor terméke. A sixtini kápolna pap-karmesterének, Lorenzo Perosinak Lázár feltámasztása cimü 2 részből álló oratóriuma János evangéliumának 11. fejezetének zenei feldolgozása az egyházi stilusnak világi (Wagner, Puccini) szin keverékkel való tarkitásával. Itt a szólistákhoz Palló Imre csatlakozott, ki Krisztus szavait énekelte drámai kifejező erővel. Az egyházi irodalom e nagyszabásu alkotásainak kiválogatása és sok fáradsággal járó betanitása Lichtenberg Emil karnagy érdeme, kit a termet zsufolásig megtöltő közönség ép ugy elhalmozott elismerésével, mint a szólistákat s a zenekar és énekkar ambiciózus tagjait.

Mióta a Palestrina-kórus is számottevő tényezővé küzdötte fel magát Budapest zenei életében, minden müsoruk elé kiváncsian tekintenek a chorális művészet hivei. E hóban a Filhramonikusokkal Schubert Asz-dur miséjét adták elő, melyet szerzője 1822-ben irt s melyet voltaképen a másik hires miséjével, a halála előtt komponált Esz-dur misével együtt csak Herbeck és Brahms tettek ismertté a Wiener Musikverein előadásain, mert Schubert életében Eybler a Hofkapellé-ban való előadását az Asz-dur misének azzal az indokolással tagadta meg, hogy nagyon hosszu. Itt bizonyára a hatalmas Gloriára gondolt, mely tényleg a leghosszabb, de egyuttal legimpozánsabb tétele az egész münek. Ha vannak is helyek a müben, melyek Bachra és Beethovenre emlékeztetnek, egészében véve mégis csak a lyrikus Schubertre vall e mise, melyet Eyblerrel ellentétben ma már egy-

általában nem találunk hosszunak. Az instrumentális és chorális részeknek a vokálszólókkal és kvartettekkel való váltakozása olyan változatossá teszi az Asz-dur misét, hogy Eybler nyilatkozatát másképen, mint a féltékenységgel magyarázni nem tudunk. A szólórészeket Goda Gizella, Budánovits Mária, Pataky Kálmán és Szende Ferenc operai művészek énekelték. A dirigensi pult mellett Harmat Artur állott, ki az együttes művészi betanításával és vezetésével ujból igazolta a hozzáfüzött várakozások jogosultságát.

A Budai Dalárda nem régen lefolyt jubileuma óta megint hallat magáról. Szeghő Sándor mesteri vezetése alatt adott hangversenyük müsorán először mutatták be a külföldi karirodalom egyik nagyszabásu alkotását, Francois Riga Germinalját, valamint a nem régiben elhunyt bánáti Ferch Ottónak bályanyertes Egy gondolat bánt engemet cimü alkotását. A szépen kidolgozott kórusok nagy hatást keltettek, ugyhogy az est, melynek müsorán egy-egy magánének, hegedü- és zongoraszám is szerepelt, csak öregbitette a dalárda hirnevét.

Szerzői estek

Tarnay Alajos és Kodály Zoltán rendeztek. Tarnay ma egyike a legnépszerübb müdalköltőknek. Mintegy 20 dala volt müsoron, melyeket a Zeneakadémia zsufolt termének közönsége előtt szerzó kiséretével Marschalkó Rózsa, Basilidesz Mária és Palló Imre operaénekesek tolmácsoltak nagy sikerrel. Ha Tarnay estjén a régi izlés kedvelői élveztek, ugy Kodály szerzői estje, bár ujdonságokkal nem szolgált, az uj irányt rajongóit gyüjtötte össze. Kodály nem tartozik a termékeny szerzők közé. De amit ad, az mind hatalmas. Ujszerüségei nem a Schönberg kakofóniáinak kétes értékü utait járják. Aki többször hallja őket, a merészebb harmóniákkal is megbarátkozik. Igy ez este is nagy sikere volt az Ady-Berzsenyi daloknak és népdalátiratoknak Kálmán Oszkár érces és Marschalkó Rózsi nőiesen meleg interpretálásában. Kálmán Oszkárnak ráadást kellett adnia, a Sirni után, a ráadás Busan csörög a lomb volt. Marschalkóval pedig megismételtették Csokonay Farsangi bucsuszavait. A Zongoramuzsika cimü ciklust egy fiatal, de annál tehetségesebb zongoramüvész, Kentner Lajos, a 2 hegedü brácsa-szerenád szépségeit pedig a Waldbauer-Kessler-Temesváry trió müvészi játéka juttatta érvényre. Ily esték után megint felmerül a kérdés: mikor fog Kelen Hugó ilyeneket komponálni, kit egy külföldi mű a modern magyar zene reprezentánsai között sorol fel.

A külföldi vendégek közül ismét két koncertet adott a Wiener Sinfonie Orchester, melyet Löwe karnagy halála folytán a berlini Blech Leó főzeneigazgató vezényelt német alapossággal. Mozart, Wagner, Weber és Richard Strauss voltak az első est müsorán, mig Schwarz Vera a bécsi operaénekesek müvészetéből adott mutatót, két áriával. A második este a Palestrina kórus és Marschalkó Rózsi, Tihanyi Vilma, Székelyhidy Ferenz és Kálmán Oszkár közremüködésével Beethoven IX. szimfóniáját adták, melyet Budapesten e szezónban már másodszor lehetett hallani. A bécsi zenészek s a budapesti énekesek egyesülése a legteljesebb sikert eredményezte ez alkalommal.

A külföldön élő Lener-kvartett 4 estére jött haza. A primáriusról már jó eleve világgá kürtölte a sajtó, hogy a Zürichben vásárolt Stradivariusán fog játszani. Ujdonság volt Respighi kvartettje, melyet Lehneréknek ajánlott. Az olasz szerző egy egybe folyó (egy tételes) müve csak eszköznek tekinti a kvartettet, nem pedig müformának arra, hogy hol uniszónóban hallassa izzóan szenvedélyes olaszos cantilénáját, hol még ponticello játékkal különös hatásokat keressen a dór skála hangnemében.

A másik kamarazenetársaság, Waldbauerék is több izben szereztek élvezet játékukkal nagyszámu tiszteiőiknek. Hindemith tulmodern zenéjü »Die junge Magd« cimü kompoziciójának intonálási nehézségeiben Basilidesz Mária diadalmaskodott felülmulhatatlan muzikalitásával. A fuvókkal bővitett vonósok tompitott és az énektől nem egyszer majdnem a kakofóniáig szétváló aláfestő kisérete mellett Basilidesz organuma a világitótorony élességével világitotta meg a zene chaotikus rejtelmeit. Brahms klarinétquintettjében a bécsi állami opera klarinétosa, Polatschek Viktor jeleskedett.

Weisz Margit zongoramüvésznő, ki mint Mozart-specialista válik ki hazai pianistáink közül, ez idei harmadik bérleti hangversenyén Beethoven és Mozart fuvóskvintettjét adta elő operai fuvós müvészek közremüködésével. A müsort Beethoven zongora-klarinét-celló triója fejezte be. A hallgatóság hálával fogadta e ritkán hallható müvek bemutatását s minden egyes számot nagy tetszéssel tapsolt meg. Telmányi és Bartók szonátaestje ujdonságokat ugyan nem hozott, Bach, Mozart és Brahms mellett legfelebb Bartók második szonátája volt, ki azoknak, akik még nem hallották. Bár e stilushoz előbb szokni kell, hogy az ember élvezni tudja, azonban Telmányi és Bartók előadó müvészete még az uj irány meg nem értőit is csak meghóditani képes.

Operaházunk

januári müsora semmi különös ujdonsággal nem szolgált. Terünk nem engedi, hogy az időnként kiadott kommünikékben beigért ujdonságokat mind felsoroljuk. Annál kevésbé tehetjük ezt, mert a Zenei Szemle havi folyóirat lévén, mire az olvasó olvassa a megigért ujdonságokról szóló híreket, addigra rendszerint napvilágot lát az ujabb kommüniké, mely bejelenti, hogy a tervezett bemutató költségfedezet hiányában a jövő évre marad. Ép oly kevéssé térhetünk ki azokra a minduntalan ismétlődő hiresztelésekre, melyek egyik nap Wlassich vagy Máder stb. távozásáról szólnak s másnap megcáfoltatnak. Ilyesmire csak a napisajtónak van tere.

Igy eseményszámba ment a Ring sorozatos előadása kapcsán a Walkür szcenikai ujdonságaival, melyekkel Márkus László lepte meg a Wagner-zene hiveit. Az uj diszletek és kosztümök nem ellenkeznek a hagyományos felfogással. Főleg a második és harmadik felvonásban adott ujat Márkus. Itt a szinpadnak hátrafelé való megnyitása bizonyos heroikus perspektivát ad s a háttérben elvonuló komor felhőgomolyagok igazi levegőhatást keltenek. Uj volt Siegmund szerepében Gábor József, ki a szerepkör nehézségeivel vitézül ugyan, de mégis küzködik.

Befolyásolják a müsort az előre nem látott betegségek is. Igy Medek Anna, ki félévi üdülés után az összel gyógyultan visszatért, ujabban tüdőcsucshurutjával 3 hónapi szabadságra Davosba utazott. Kerner István közel 3 hónapi betegsége után a Farsangi lakodalommal ujra felvette tevékenységét, mely az együttesnek fokozottabb figyelemmel járó s magasabb nivóju együttmüködését is jelenti. Jellemző Kerner lelkiismerettességére, hogy bár a Farsangi lakodalom állandóan müsoron van, mégis két nappal azelőtt, hogy ujra ő dirigálta, részletes próbát tartott belőle. Ezért Mascagninak a karácsonyi filharmonikus koncerten történt afférjáról is az a nézete, hogy itt nem a filharmonikusok a hibások, hanem Mascagni. Ha Mascagni az első és egyetlen próbával elégedetlen volt, nem kellett volna belenyugodnia abba, hogy igy is jó lesz. Ki kellett volna jelenteni, hogy vagy lesz még egy próba, vagy pedig ő nem dirigál. Ez esetben a filharmonikusok is engedtek volna. S amit Goldmark szimfóniájában kivánt, arra nézve a partitura támpontot nem nyujt. Tehát itt is a filharmonikusoknak van igazuk. Akár igaza van Kernernek, akár nem, szép tőle, hogy az előkelő idegennel szemben a zenekart védi.

Környei betegség cimén van szabadságon. Reméltek, hogy a bécsi Schwarz Vera vendégszereplésére partnernek vissza fog jönni, de helyette sürgönye jött az Adria mellől, mely szerint nem jöhet, még mindig be van rekedve. Igy az összel B listára helyezett Oszkaynak kellett beugrania Schwarz Verához, ki az előtte fellépett Lener Huberttel a vendégmüvészek hosszu sorát nyitja meg. Az olasz staggione vendégszereplése megfeneklett. Ellenben a többi vendégek remélhetőleg jönnek.

Humoros epizód történt a Mignon legutóbbi előadásán. A tüzoltóság ez alkalommal egy fiatal tüzoltót küldött ki. Ez nem ismerte még a Mignont. Midőn tehát Dalnoki Laertes képében a tüzjelenetnél kiabálni kezd: »Segitség, ég a szinház!«, ő rögtön kidobta a hosszu tömlőcsövet a füst irányában a szinpadra s odaugrott a vizcsaphoz. Ha idejében meg nem fogják s meg nem magyarázzák, hogy nem igazi tüzveszélyről van szó, akkor csakhamar viz alatt lett volna az egész szinpad. Mihályi dicsekszik is, hogy ez rendezési müködésének egyik legszebb diadala.

Az Operaház érdekes megegyezést létesitett a bécsi operával. Májusban a magsitett a bécsi operával. Mujusban a magyar együttes Bécsben előadja a Bánk-bánt és a Farsangi lakodalmat, mig ugyanakkor a bécsi opera együttesse Budapesten Wagner, Korngold és Richard Strauss egy-egy müvét mutatja be. Mascagni február végén jön megint Budapestre három estére s a Cremonai hegedüs századik s a Paraszibecsület háromszázadik előadását fogja dirigálni. A Mirandolina szövegét Bécs számára Hevesi Sándor forditja németre. Szabados Béla Fannija és Szántó Tivadar Tajfunja a jövő szezónra maradt.

A Városi Szinház

eseményei közül a Monna Vannáról külön cikkben emlékezünk meg. Ujdonság volt a Tisza Kálmán téren Farkas Imre »Tul a nagy Krivánon« cimü operettjének reprize is, melynek szövegét és zenéjét is a poéta maga irta (a hangszerelésben bizonyára volt segitőtársa). Az ötlet maga nem rossz. Amerikai milliárdosok gyermekeiket akarják összeházasitani, hogy a vagyon együtt maradjon. A fiatalok azonban mást szeretnek. »Balgaság«, mondja az apa, »a pénz minden, ezen mindent meglehet venni, a boldogságot is«. A fiatalok fogadnak az öreg urral, hogy ha be tudják bizonyitani, hogy a pénz maga még nem boldogit, akkor egymáséi lehetnek.

A legelső kivándorló hajóról kiszálló tizenharmadik utast, egy jámbor drótostótot tejbe-vajba fürösztenek. Ő és fia jól is érzik magukat, de lányuk boldogtalan, mert vőlegénye, kis Pista mit sem akar tudni a kivágott ruhában járó félmeztelen »kisasszonyról«. Hiába minden, haza mennek a nagy Kriván mögötti falucskájukba, hol megint egymásra talál a két egyszerű szív s igy a milliárdos szerelmesek is megnyerve a fogadást kiki a maga párját nyeri el.

A mesében csak egyet nélkülözünk. T. i. a boldogsághoz nemcsak szerelem kell, hanem a szülőföld, a haza képzete is csak van valamilyen befolyással a boldogság érzetének kialakulásában. Ez a motívum itt sajnos még csak érintve sincs.

A mü zenéje változatos keveréke az amerikai és tót táncoknak s a magyaros sirva-vigadásnak. A tucat operettek sablónja közepette ez az eredeti meséjü operette a maga szerencsésen összeválogatott zenéjével és táncaival bebizonyitotta, hogy nemcsak a külföldi termelés tetszik a magyar közönségnek. Érdekes volt megfigyelni, hogy mig pld. a Krizantém és más operetteknél főleg a drágább helyeket kapkodták el, itt az erkélyen szorongott a legtöbb ember, köztük bizonyára a tótok, kik örömmel hallgathatták honi dallamaikat és táncaikat.

Sebestyén Géza igazgató társulata Budán sem aratott nagyobb sikert e darabbal, mint most itt. Cselényi József tősgyökeres magyar Kis Pistája Kolbai Ildikó amerikai szinésznője, de a többiek is, Galetta, Tarnay Géza, a tót Hanka szerepében Lakatos Ilonka, Tamás Benő stb. mind képességeik legjavát adták. A zenekart Stephanidesz dirigálta szokott ügyességével.

A Krizantém mellett operaelőadások is voltak vendégmüvészekkel. Schöne Lotte három este lépett fel, Sebestyén György, a 22 éves hamburgi dirigens két este vendégszerepelt sikerrel. (X)

Csodagyermekek inváziója Budapesten.

A januári havi zenei életnek szenzációja a csodagyermekek felvonulása volt. A 15 éven aluli müvészet sorát Földes Bandi nyitotta meg. Ő volt éveken át az egyetlen magyar csodagyermek. E szezónban gombamódra kezdenek szaporodni. Márkus Dezső és Szoyer Ilonka 8 éves kis lánya már Bécsben is produkálta magát mint apró primadonna koloraturénekével. Aztán Szentgyörgyi László és Szántó Jenő hegedüben, Machula Tibi cellóban, Jámbor Agi, Mánái Erzsike zongorában s Bécsből a 13 éves Goldsand Róbert. Ez utóbbi külömben az Appassionata előadásával keltett csodálatot, olyan szokatlan változtatásokat próbált meg a hagyományos felfogással szemben.

Minden csoda csak 3 napig tart. Mondta a régi közmondás. S mennél több a csodagyermek, annál kevesebb jut a csodából egyre-egyre, ugyhogy maholnap az a gyerek lesz a csoda, akit a szülői hiuság s a zenetanárok versengése nem hoz rövidnadrágos korában a pódiumra. S e mellett a zenekultura eme látszólagos emelkedése igen szomoru következményekkel jár. Elvégre a müvészet terén is csak a gazdasági élet kérlelhetetlenn törvényei uralkodnak. A kereslet és kinálat viszonyánál fogva minél több a csodagyermek, annál nehezebb lesz nekik érvényesülni.

Ebben a megkisebbedett országban numerus clausust állitottak a szellemi proletáriátus szaporodásának megakadályozására. Nos, a zenemüvész talán nem tartzik a szellemi proletárok közé, ha nem tud megélni és kénytelen elmenni mozizenésznek, hol együtt zenél a fizetéséből megélni nem képes köztisztviselővel és más szellemi proletárokkal?

Szó sincs róla, a csodagyermekek egy része beválik, s ha szervezetük kibirja a korai tulerőltetett munkát, hiressé válik, ami a müvészetben a megélhetés alapfeltétele. De mégse kellene annyira forszirozni a tul korai érettséget. Elvégre ha nem kivánjuk, hogy valaki 13 éves korában kész orvos, ügyvéd, mérnök vagy tanár legyen, miért erőltetjük ezt épen a zenénél? Mert a szülői hiuság s a zenetanárok versengése ellen nincs törvény? Hát az állatvédő egyesület tud gondoskodni az állatok védelméről, de az emberek védelmére senki sem gondol?

Egy világhirüvé lett hegedümüvészünket (nevét itt persze el nem árulhatom), ki szintén csodagyermek volt 20 évvel ezelőtt, ha akkoriban abba akarta hagyni a gyakorlást, hogy játszani menjen, mellette strázsáló édes anyja bottal kergette viszsza a pulthoz. Szegény kis csodagyermekek! Nektek nincsenek boldog gyermekéveitek. Ti már korán huzzátok a felnőttek kötelességteljesitésének igáját. Ezért érik el közületek oly kevesen a férfikort.

Vajjon mikor fog a társadalom rátok is gondolni. Egyelőre, ugy látszik, nem. Mert ma a kisded elemi iskolásoknak már reggel 8 órakor kell az iskolában lenniök, ellenben a középiskolai »hallgató« urak, kik már az érettségire készülnek, csak 9 órakor sétálnak be az iskolába. Igy fest nálunk a gyermekvédelem, ha hivatalosan intézik!

Figyelő.

Bemutatók.

A drezdai opera Kurt Strieglernek Anzengruber Hand und Herz c. tragédiájából készült 2 felvonásos operáját mutatta be. Szerzőt a zenekarba Schuh főzenegazgató fedezte fel. Azóta szimfóniát is irt s karmesterévé lett a drezdai operának. A verisztikus cselekményhez füződő zene nem annyira melódikus, mint polifón és jellemző. A fegyházból visszatérő férj, ki feleségét uj férj oldalán találja s a maga jogát követeli, mire az uj férj vele birokra kel s megöli őt, tényleg a verisztikus irányt követő alakok. A közönség a müvet tetszéssel fogadta.

A svéd királyi ballett párisi vendégszereplése alkalmából bemutatta Alfredo Casellának, az eddigelé atonalis irányu zongoradarabjairól ismert komponistának »A korsó« c. müvét, melyben visszatér a tonális zenéhez. Esztétikusok sokat vitatkoztak pro és contra az atonális zenéről. Konstatálták, hogy mig más müvészetek kitejezésre tudják juttatni az utálatosat és rutat, addig a zene erre nem képes. Nos, az atonális zenéé az érdem, hogy a visszataszitót, a borzalmasat ki tudja fejezni. Az atonálisták azonban abba tévedésbe estek, hogy zenéjük az érzelmi skála minden hangulatát vissza tudja tükröztetni. E tévedést Casella is belátta s a politonalitáson keresztül visszatért a régi tonális irányhoz. (A politonalitás problémája különben azelőtt is ismeretes volt: oly harmóniai hangkép, melynek nem egy, hanem több alaphangja van s igy az egymás mellett álló hangnemek a régi elmélet szerint értékelendők). A librettót Pirandello divatos novelljából Chirico irta. A cselekmény Siciliában játszódik le. Egy kolerikus bérlő korsója eltörik. Jelentkezik egy pupos fazekas, hogy javitsa. Félig bele is bujik, de egészen nem fér bele, mert a váza szüknyakánál pupja megakad. Sok huza-vona után végre a parasztok darabokra zuzzák szét az egészet a tulajdonos mérgére. A ballett táncselekménye a váza körül pereg le s a dallamos, régiesen olaszos zene nagyon alkalmas a ritmikus mozdulatok irányitására. Apollo megint legyőzte Marsyast.

(Z)

Árvay - fest

szörmét, müselymet, gyapjufonalat

Józsefváros, Bem-utca 20.

Irodalom

Geszler Ödön könyve

»Zenemüvészeti irások: tárcák és tanulmányok« szerény cimü könyv akkor is nyeresége volna a magyar zenei irodalomnak, ha nem kellene mindig évekig várni, mig egy-egy számottevő idevágó mü megjelenik. Szerzője, Geszler Ödön, magas és széles képzettségü, sokoldalu zenész; változatos kötetének mind a tizenegy cikke magvas, jól felépitett és szépen megirott; komolysága mellett sem fárasztó. Az első elmefuttatás: »A jövő koncertje«, a hangversenyzőtől nagy müvészetet és mindenoldaluságot kiván: az előadómüvészet mellett az alkotást, sőt a rögtönzést is. »A zenei illusztrálás«: a hangelosztás müvészete, ritmika, dinamika, harmónika, hangszinek vegyitése szempontjából. »Nem értesz a zenéhez«: az átérzést helyezi a megértés fölé. »Tömegmuzsika«: az intim Kör zenekultuszát, a házi- és kamarazenét hirdeti. »Liszt programmzenéje«: Berlioz eszményének megvalósitását világitja meg. Egyébiránt Geszler külön könyvben taglalta Liszt szimfóniai költeményeit, a programmzene ideáljáit. »Ellenséges zene« c. a. a világháborubeli nagy ellenségeink zenei stádiumát ecseteli. »Virtuozitás«: magas szempontból irt jogos védőbeszéd. »Brahms«: felolvasásban összefoglalt kitünő jellemzése a nagy epigon müvészi aratásának. »Chopin zongorajátéka«: a zongora édesszavu költőjének alkotómüvészetében gyökerezett. Megnevezi a tanulmány Chopin legjobb tanitványát, a magyar születésü Filtsch Károlyt, akiről eddig csak kevesen hallottunk. Az utolsó két fejezet Wagnerrel foglalkozik: »A tündérek« c. ifjukori operában jelentkező oroszlánkörmökkel és a Wesendonk asszonyhoz irt felséges levelekkel. — Ismétlem: Geszler könyve nagyon érdekes és érdemes mü, méltó arra az előkelő külsőre, amelyben kiadója, a budapesti Rozsnyai Károly cég, megjelentette.

Flesch Károly,

a mosonyi származásu és Berlinben élő világhirü hegedümüvész az oktatásban sok éven át gyüjtött tapasztalatait »Die Kunst des Violinspieles« cimü müvében örökitette meg, melynek első kötete a berlini »Ries és Erler« cég kiadásában most jelent meg. Ezen már méreteiben és impozáns munka már ujszerüségénél fogva is, mert az eddigi hasonló tárgyu müvektől eltérően, a hegedüjáték legelrejtettebb titkaiba való behatolást tüzte ki főcéljául, ugy az előadó müvészek, mint az oktatók számára is egyformán érdekes és tanulságos anyagot tartalmaz. Külön fejezetekben tárgyalja magát a hangszert, annak legcélszerübb felszerelési módját és annak miként való karbantartását. Majd a hegedüjáték teknikai kiképzése, továbbfejlesztési és a hangversenyen való játszás gyakorlati módját. Mindezt példáknak ugy szemléltető módon való felsorakoztatása, mint egyes nevezetes zeneszerzemények előadási módját magyarázó hangjegy példák bemutatásával. — Minden tanulni vágyó hegedüsnek munkáját megkönyitő és tanitani akaró-nak tudását alaposan fejlesztő hatása elmaradhatatlan ezen munkának ismerete.

Budapest Kemény Rezső.

□□□

Réthei Prikkel Marián:

A magyarság táncai. Budapest, 1924. A Studium kiadása. 311 lap.

E mü a Magyar Néprajzi Társaság könyvtárának első köteteként jelent meg. Szerzője a tudós bencés tanár felhasználta a saját kutatásain kivül az Ethnographiában és egyebütt megjelent szakcikkeket, továbbá a hazai és külföldi szakirodalmat és gyüjteményeket. S igy most végre birtokában vagyunk egy oly hézagpótlómünek, mely a magyar táncnak nemcsak történeti fejlődéseit, helyenkénti és időbeli változásait, zenéjét ismerteti, hanem számos téves nézet korrigálásával a magyar zenetörténet épületéhez is egy ujabb téglát hord össze.

A téma épen zenei szempontból fontos. Brahms magyar táncai, melyeket legutóbb

BRAUN ANTAL

hangszer-készitő

4-6 Különleges finom

hegedük, violák és gordonkák készitési müterme

Temesvár-Belváros

Jenőherceg-utca 14 (Saját ház)

Mindennemü tüzifa nagyban és kicsinyben állandóan jó minőségben kapható

SCHAAR ÉS HÁMORY

cégnél Timişoara-Cetate, a hadapródiskola kertjével szemben. Telefon 964

MAISON PERAK

Elsőrendü női fodrászat.

Modern frizurák, Helme-féle hajfestés. Külön női és külön férfi manikür szalon.

Arcmasszás

Bul. Reg. Ferdinand 4

(Lloyd-sor)

CHMURA LÁTSZERÉSZ

TIMIŞOARA, Piaţa Sfi. Gheorghe 2

Szemüvegek orvosi rendelet szerint készittetnek. Telefon 310

Schumpela és Szappanos

cimfestők :: Schildermaler

Timisoara, Bulevard. Carol (Hunyadi-ut) 17

Telefon: 21-52.

!!

Velencében a Szt. Márk-téren hallottam az ottani katonazenekar térzenéjén, Liszt magyar rapszódiái stb. mindenütt épen az élénk, pattogó ritmusu táncdallamok révén lettek népszerüek. S hogy a magyar ritmusérzékénél fogva szinte született a táncra, arra nézve beszédes bizonyiték Billrothnak a néhai hires bécsi orvosprofesszornak megfigyelése. Ő ugyanis a Deutsche Rundschauban (84. kötet 385—407. l.) közzétette a régi osztrák-magyar monarchia népeinek ritmusérzékéről készitett statisztikai adatait, melyek szerint a német és cseh ezredeknél 2%, a románoknál és bosnyákoknál 20—30%, a szlovéneknél (vendek), tótoknál és lengyel-leknél 33% nem tudta a lépéstartást, az ütemes menetelést megtanulni, mig a magyar ezredeknél mindössze 0.1—0.4% volt az ilyen fogyatékosak száma. S ami a legérdekesebb, ép a legmagyarabb ezredek mutattak legkedvezőbb arányt.

Szerző könyvét olvasva szinte elbámulunk azon a sokoldaluságon, mellyel tárgyát a legkülönfélébb szempontokból vizsgálva olyan változatossá és érdekessé tudta tenni müvét. Az egyes fejezetek cimei külömben eléggé meggyőzhetnek bárkit is erről:

A tánc. A magyar faj tánc szeretete és táncravalósága. A magyar néptánc. Ennek ősi egysége és kettéválása: nemes és paraszt (népi) tánc. A régi magyar tánc jellemzetességei: illem- és táncszabályok, szépségi kellékek, tánciskola és táncmesterek. A magyar tánc számüzése az uri táncvigalmakból és diadalmas viszszatérése. A csárdás. Vidéki eltérések a néptáncban. A magyar nép tánctanulása és táncmulatságai. A magyar tánc hatása a környező nemzetiségekre és a külföldre. Különleges magyar táncok u. m. halottastáncok, a kállai kettős, a magyar szóló. Jelképes és játékos táncok, u. m.: süveges, egeres, gyertyás, lapockás vagy lapát, párnás vagy vánkosos, tapsos, boszorkány, daru, farkas, róka és szarkatánc. Katonatáncok: hajdutánc a pásztori tánccal, a verbunkos és kardos tánc. Vidéki táncok: csürdöngölő, borica tánc,

Kifogástalan szerkezetü 8 és 16 lábas **orgonahangszinü** **templomi harmónium eladó** a stuttgarti TRAYSER & Co. cég 12 regiszteres, Percussion müvel is ellátott, öt oktávos játékasztalu kiitünő gyártmánya.

Uj orgonát most beszerezni nem tudó templomnak, vagy nagyobb dalárdának is, ritka alkalmi vétel. 1-1

Cim: FEYÉR szállitó-iroda, BRASSÓ, KAPU-UTCA 4. SZÁM.

Krauser Béla Fiai

9-12 **Mü-, butor- és épületasztalosgyár Gyártmányai: Butor, iroda, üzlet, bank és iskolaberendezés. Épület- és portálmunkák. — Parketta, gyár, iroda, mintaraktár: Timişoara IV., Bul. Carol**

A legolcsóbb beszerzési forrás

Kozmetikai különlegességekben és háztartási cikkekben 4-10

Központi Drogeria

Temesvár, Lloyd-sor.

Kunits cipő a legszebb és legjobb Timişoara-Józsefváros, Kossuth Lajos-utca 1. szám alatt!

nógrádi oldaltánc s a honti kopogós. Alkalmi táncok: Magyar mütáncok. A magyar táncok jelene és jövője. A magyarság s az idegen táncok. Harc az idegen táncok ellen. A magyar táncnyelv. A magyar tánc a költészetben (Balassa Bálint, gyar tánc a költészetben (Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Lenau, Czuczor Gergely, Kozma Andor, Arany János stb. költőknek a magyar táncokat leiró költeményei). Egy német katonatiszt észrevételei a magyar táncról 1792-ből. Részletes tartalom-, kép-, név- és tárgymutató.

A leirt táncokat 22 kép szemlélteti, melyek a leközölt 31 táncdallam kótapéldáival a mü értékét nagyban emelik. Nincs terünk arra, hogy még bővebben részletezzük az eredeti források felhasználásával feldolgozott anyagot, sem hogy állást foglaljunk Káldyval, Fabó Bertalannal és másokkal folytatott vitáinak problematikus kérdéseiben. S ha a hangjegyanyag teljessége dolgában még nem is éri utol az olyan müveket, minő pld. Böhmeé: Geschichte des Tanzes in Deutschland, mely par excellence zenei szempontokat követve ép a hangjegyanyagra fekteti a fősulyt, mig szerzőnk a zenét csak mint a táncnak egyik fontos tényezőjét veszi tekintetbe, mégis a zenetörténész is alapvető munkaként üdvözölheti Prikkel Marián könyvét, mely a tárgyra vonatkozó minden képzelhető adatok tárházaként az eddig szétszórt adatok fáradságos összekeresgélésétől felmenti a kutatót. (X)

Guido Adler: Handbuch der Musikgeschichte.
Frankfurt, 1924.

Megszoktuk már, mert sajnos, meg kellett szoknunk, hogy a külföldön megjelent zenetörténeti müvek rólunk, magyarokról szóló adatai tévesek, hézagosak s még örülnünk kell, ha nyilvánvaló rosszindulat nem nyilatkozik meg bennük. Fenti több mint 1000 oldal terjedelmü vaskos munka szerkesztője, a nagy tudományu bécsi egyetemi tanár, mindent elkövetett, hogy müvét tökéletessé tegye. Az előszóban azt mondja, hogy zenetörténeti

Baruch üvegudvar
Alapittatott 1857-ben Timişoara
Üveg-, porcellán- és háztartási cikkek ◆ Lusterek, alkalmi ajándékok ◆ Óriási választék ◆ Olcsó árak!
1-10

!! 1-10 Csak Farmodont fogcrémet használjunk !!

KLEIN BÉLA
órás és ékszerész
Belváros, Hunyadi-u. 4
Nagy választék órákban, ékszerekben, Alpacka- és valódi ezüsttárgyakban 1-10

kézikönyve mentes minden tendenciózus beállítástól és pártkritikai egyoldalúságtól.

Törekvését elismeréssel honoráljuk, bár mindenütt és épen, sajnos, nálunk magyaroknál ezt nemsikerült elérnie, ami persze nem egészen rajta mulott. A mü a zene egyetemes történetét tárgyalja le az ókortól a legujabb korig ismert nevü szakemberek közreműködésével s három nagy stiluskorszakra osztja fel a zenetörténetet. A negyedik korszak a legujabb zenei törekvéseket tárgyalja, melyekről apodiktikus itéletet mondani akár pro, akár contra elhamarkodottság volna.

Velünk, magyarokkal részletesebben ez az utolsó rész foglalkozik két helyen is. A XIX. század operájának történetét Theodor Wilhelm Werner ismerteti s a mi operatermelésünkről egy oldalon át van mondanivalója. Bár nélkülözünk több nevet, mégis nagyjából elofgadható az, amit nyujt mennyiség és minőség dolgában is.

Annál különösebben hat a másik hely, melyben az egyes nemzetek modern zenéjének tárgyalása során Tóth Ádám a Pesti Napló nagytehetségü, fiatal zenekritikusa ismerteti hazánk zenei életét. A hat és fél oldalnyi ismertetésből öt és fél oldalt szentel Bartók és Kodály művészetének, s a megmaradt egy oldalon végez az utolsó 40 év egyéb zeneszerzőivel. Erkel és Liszt magyarságát csak afféle külsőségekkel diszitett álmagyarságnak tünteti fel, mellyel szemben az igazi magyarság a Bartók-Kodály pentatonikus skáláján épült népdalainak és atonális harmonizálásu témáinak vivmánya volna. Szendyvel, Hubayval egy sorban végez, felemliti Radnai Miklóst, Lajta Bélát, Kósa Györgyöt és — risum teneatis amici! — Kelen Hugót, kinek létezéséről eddig is kevesen tudtak, de hogy Hubayval, Bartókkal együtt lehessen emlegetni az ő zenei müködését, azt még kevesebben tudták.

Nem sokaljuk Bartóktól és Kodálytól a nekik szentelt lelkes magasztaló oldalakat. Valóban megérdemlik. De bizonyára maguk tiltakoznának legjobban az ellen, hogy az ő érdemeik kiemelése olyanok érdemeinek lekicsinylése árán történjék, akik nélkül ma se Bartókunk, se Kodályunk nem volna. S bizonyára ők is méltánytalannak tartják, hogy olyan nevek, mint Kacsóh, Szabados, Buttykay és annyi más teljesen hiányzanak egy a külföldnek szánt magyar zenetörténetből.

Tóth Aladár tudását senki se vonja kétségbe. Ellenben Guidó Adler jobb informátort szerezhetett volna magának arra nézve, hogy kivel irassa meg a modern

Fehérneműjét IGIENA-ba,
és ruháit vigye az
ahol legszebben mossák és tisztitják
1-12 Telefon 64

Légrády-féle
Modern magyar és német
kölcsönkönyvtár 8-12
Timisoara - Belv., Hitelbank-palota

SCHLEICHER-MŰTEREM
Erzsébetváros, Dózsa-utca 2. sz. (a Mária-szoborral szemben). Művészi cégtáblák, saját tervezésü reklámtáblák. Tervezet: reklámok, klisérajzok, levélfejek stb. 4-5

FONDAT 1885
Capital propriu
vărsat şi rezerve
Lei 45,000.000·—
„TIMIŞIANA“
BANCĂ DE CREDIT ŞI ECONOMII S. A.
1-5
Telegrama:
„TIMIŞIANA“
Sucursale: Buziaş, Ciacova, Deta, Recaş, Vinga, Sân-Nicolaulmare, Grădiştea (Periamos), Jimbolea şi Oradea-mare

magyar zene ismertetését, olyasvalakivel, aki mentes a fiatalság egyoldalúságaiból. Aki nagyon szeret, az nagyon is tud gyülölni. Miért gyülöli annyira Tóth Aladár a Magyar himnusz szerzőjét, a Hunyady László és Bánk-bán komponistáját, kinek zenéje mellett a magyar hazafias lelkesedés egy időben oly magasra lobogott? Mit szólnának mult század közepebeli magyarjaink, ha azt kellene hallanunk, hogy Erkel zenéjét, melyet annyira magyarnak éreztek, valamikor az álmagyarság vádjával fogják illetni? Vajjon volna olasz, ki Verdiről német, ki Wagnerről francia, ki Gounodról igy irna külföldön? Avagy csak a magyarnak privilégiuma az, hogy önmagát külföldön legyalázza?

⊡ ⊡ ⊡

Lapszemle.

A Die Musik (Bernhard Schuster, Stuttgart, Deutsche Verlagsanstalt) decemberi számában F. X. Bauer tanulmányában Mozart jelentőségét fejtegeti az instrumentális müvek terén a D-dur szimfónia kapcsán. Peter Corneliusról születésének századik évfordulóján a zeneszerző fia cikkezik. Az aktuális operai kérdésekkel Hans Schorn foglalkozik. Josef Jasser a kinai melódiák structuráját fejtegeti. Richard Strauss Intermezzojának drezdai bemutató előadásáról Schmitz irt kritikai méltatást. Wilhelmine Heinitz »Zenepaedagógia és grammofon« cimü csevegése fejezi be az önálló cikkek sorát. A Neues Pester Journal dec. 7. számában Mascagni budapesti látogatása alkalmából a lap egyik zenekritikusa, Meszlényi Róbert irt az olasz mester életét és müveit ismertető tárcát.

(Y)

⊡ ⊡ ⊡

Beethoven vázlatainak kiadása.

A berlini Staatsbibliothek mellett Beethoven szülőhelyén, a bonni Beethoven házban van müveinek legtöbb vázlata és kézirata, melyekre a figyelmet először Gustav Nottebohm hivta fel. A Beethoven-kultusz terjesztése, másrészt tanulmányi célokból is igen érdemes volna e vázlatoknak közzététele. S igy most meg is jelent az első gyüjtemény Kurt Schröder kiadásában Bonnban. Dr. Arnold Schmitz bonni egyetemi magántanár facsimilékben

2-2 **Präciziós fogteknikai műterem.** **MEHR ÁRMIN, fogász**
Temesvár Józsefv., Bulev. Carol (Hunyadi-ut) 15, Küttl-tér sarok.
Szaktapasztalatok 1888 óta. Művészi fogpótlás aranyban és kaucsukban, teljes fogsorok. Aranyhidak. Fogak plombálása. Fájdalommentes kezelés. Fájdalomnélküli fog- és gyökérhuzás. — **Rendelés reggel 8 órától este 6 óráig. Szegényeknek ingyen.**

„TURUL"-cipők
2-5 **elegánsak, tartósak, olcsók**
Temesvári filiák: Cetate, Piața Libertății. Frabrica: Strada Buziașului 15. Iosefin: Bul. Gen. Berthelot 31 — **Bizományi raktár:** Wilhelm Pülöpnél, Piața Traian.

Marschall Jakab és Fia
Gőzfestőde, prémfestőde és vegytisztitógyára
Temesvár IV, St. Gen. Foch 19
(Fröbl-utca)
fest és **tisztit** ruhákat, szöveteket, gyapjut, selymet stb. Külön osztály: német mintára berendezett **szörmefestőde**
Telefon 11-66. **Alapittatott 1891.**

közli a Schuman Klára hagyatékában fenmaradt második triót (op. 9. 1.) mennett karakterrel, s egy kettős lapon egy A-dur allemand vázlatát. Ebben Beethoven eltávozott Bachtól s közvetlen előzője a bécsi valcernek, mely a népies körtánc feleleventitése. Beethoven nagyon próbált osztrák tánczenét irni, de rajnavidéki létére nem találta el egészen hiven az osztrák zenészek zlését: vagy tul egyszerü volt, vagy tul feltünő. Ez az allemand nagyon kecses elegáns, máskor Beethoven sokkal kevésbbé könnyed allemandokat irt. A $^3/_3$ ütemü tánc franciás nevét onnan kapta, hogy e délnémet népies tánc a franciák közvetitésével jött vissza. Az egyidejüleg keringő párok a 18. században ujdonság számba mentek s oly kedvelt lett e tánc, hogy a contredanse-okból külön kialakult a tirolense, strassbourgoise, alsacienne, először $^3/_8$ és $^6/_8$ ritmusban s csak később, a század végén $^3/_3$ ütemben.

Az allemande-dal ugyanegy lapon van egy vázlat a Faust Mephistójának u. n. Floh-liedjéhez, mely 1810-ben mint op. 75, 3. jelent meg. Itt a melódia egészen megvan az utójátékkal, a kiséret azonban mégcsak számozott basszussal van jelezve. E vázlat dallama később némi változtatásokon ment át a költő iránti respektusból, hogy a szöveg hüen megmaradhasson. Beethoven szavai jellemzők az ő alkotási folyamatása: »Gondolataimat sokszor igen sokáig hordom magamban, mig végre leirom őket. E mellett emlékezetem oly hü marad, hogy biztos vagyok benne, hogy egy témát, melyet megfogtam, sohase felejtek el. Többet megváltoztatok, elvetek s addig próbálom ujra, mig meg vagyok elégedve. Azután megkezdődik fejemben a kidolgozás széltében-hosszában, magasban-mélyben. S minthogy tisztában vagyok avval, amit akarok, azért az alapul szolgáló gondolat nem hagy el soha, emelkedik, növekedik, hallom és látom a képet egész teerjedelmében egyöntetüen lelkem előtt, s csak a leirás munkája marad hátra. Ez már gyorsan megy a szerint, hogy van-e rá időm. Mert sokszor többet is egyszerre veszek munkába. De biztos vagyok abban, hogy egyiket se tévesztem össze a másikkal.

Beethoven munkálkodásáról tehát érdekes képet nyujtanak e vázlatok, melyekben ha Nottebohm szerint szelleme a maga teljességében nem is jelenik meg, de látni lehet küzködését a lelke előtt lebegő cél megvalósitására. (X)

Sváb Központi Bank Részvénytársaság

Alapittatott: 1895. **Timişoara** Sürgönycim: **Schwabenbank.**

Telefon: 4. és 972. szám. Devizaosztály: 1894., 1895., 1116. és 1117. szám.

Részvénytőke: . . . . . Lei 16,000.000·—
Tartalékalap kb.: . . . . . Lei 12,000.000·—
Takarékbetétek: . . . . . Lei 100,000.000·—

Központ: Timişoara, Cetate, Piaţa Unirei (Dom-tér) 9. szám.
Váltóüzlet: Timişoara, Cetate, Strada Lonovici 1. szám (Püspöki palota).
Fiókpénztár: Timişoara, Iosefin, Bulevardul Berthelot 9. szám.
Fiókok: Sándorháza, Billéd, Csanád, Nagyszentmiklós, Nagykároly, Zsombolya, Liebling, Lugoj, Ujszentpéter, Perjámos, Varjas, Semlak.
Kirendeltségek: Albrechtsflor, Óbesenyő, Buziás, Csene, Gertenyes, Nagyjécsa, Jánosfölde, Keglevichháza, Temeskenéz, Ostern.

Betétek kedvező kamatozása, minden banküzlet kuláns kivitele és devizák vétele és eladása, vámcsekkek kiállitása.

„Jupiter“ **= Cukorkaáruk- és Csokoládé-üzem =**
Timişoara, Bulev. Reg. Maria 4

Első Karánsebesi Takarékpénztár R.-T., Caransebes

A Banca Marmarosch, Blank & Co. S. A., Bucuresti és
a Temesvári Bank és Keressedelmi R.-T., Timisoara 1-5
képviselete és fizetőhelye.

Átvesz betéteket a legmagasabb kamatozás mellett, mindennemü bankszerü ügyletet a legelőnyösebb feltételek mellett elvállal

GYAPJUIPAR R.-T.

TIMIŞOARA

1200 munkást foglalkoztat ◆ Gyapjumosóda ◆ Mügyapjugyár ◆ Kötő- és kötszövőgyár ◆ Fésüs gyapjufonóda ◆ Kártolt gyapjufonóda ◆ Szövőgyár

Kézimunkák és kézimunka-anyagok a legolcsóbban 4-10

H ◆ A ◆ V ◆ A ◆ S

kézimunka-üzletében

Gyárváros, Andrássy-ut 16. szám.

„Danubia" SZABÓ és TÁRSA

csokoládéáru- és kétszersültgyár 10-12

Timisoara, III, Bulev. Carol I. (Hunyadi-ut) 14.

Interurbán-telefon 243 Interurbán-telefon 243

Novotny Antal Fia

4-12 Harangöntőde

Temesvár-Gyárváros, Str. Luna 4 (Hold-utca)

TEMESVÁRI POLGÁRI SÖRFŐZDE RÉSZVÉNY-TARSASAG

Elsőrangu, kitünő izü sörök CASINO védjegyü világos CORVIN védjegyü barna SÖR!!

Temesi Agrár Takarékpénztár R.-T.

Központ: TIMISOARA. ◆ **Sürgönycím: „AGRÁR"** ◆ **Fiók: ARAD.**
Telefon: 6, 14-66, 16-74, 16-75 **Telefon: 800, 801 és 803**

A Banca Comerciala Italiana şi Romana, Bucurest

szövetséges intézete.

A Banca Comerciale Italiana, Milano **képviselete.**

Leggyorsabban és legelőnyösebb feltételek mellett teljesit mindennemü **átutalásokat és kifizetéseket** a bel- és külföld minden piacán. **Devizák vételére és eladására autorizált intézet.** A kir. pénzügyminisztérium külön engedélye alapján **kiállit és azonnal kiszolgáltat** kiviteli illetékek fizetésére szolgáló **vámcsekkeket.**

Az uri világ becses figyelmébe! 1-3

Wavrinszky Béla

készíti a legelegánsabb uri ruhákat, francia és angol divat szerint. Állandó nagy választék a legfinomabb angol szövetekben

Belváros, Jenő herceg-utca (Weiszmayer és Wendt-kávéház között)

HALDEK és TÁRSA

áru- és butorszállitók

Timisoara - Cetate, Str. Mercy 3

Telefon: 122 o **Telefon: 122**

Pudert, parfümöt, kölni vizet és mindennemü kozmetikai cikket

KRAYER-nél

a Szent György-téren vegyünk.

Weisz Gerson és Társai

Alapittatott: 1852. évben.

Timişoara - Cetate ◆ **Telefon: 6-06**
Piaţa Unirei (Dom-tér) 7

Norinbergi-, rövid-, szövött-, játékáruk- és pamut-nagykereskedés 1-4

Győződjek meg! 4-12

A legizlésesebb, legfrissebb uzsonnák-, vacsorák, füszer- és csemege-áruk a legszolidabb árakon

JANCSÓ KÁROLY

füszer- és csemege-kereskedésében kaphatók! Naponta friss pörköltkávé! Az összes füszer- és csemege-áruk legjobb beszerzési forrása

Gyárváros, Andrássy-ut 2

Tükör **gyártás és üveg-csiszolás** üvegedzés és müüvegezés sárgaréz és ólomban 4-6

Eiser Róbert

üzemében olcsón eszközöitetnek.

Temesvár - Belváros, Str. Sergentul Musul (Nándor-u.) 2 Dom-tér sarok.

Temesvári Bank és Kereskedelmi Részvény-Társ.

Alapittatott: 1906. évben

Fiókok Timişoarán: Belvárosi fiók: Piaţa Libertaţi 3
Józsefvárosi fiók: Bul. Berthelot 11
Gyárváros fiók: Piaţa Traian

Darabos mész, cement, gipsz, stukkaturnád, kátránylemez minden mennyiségben (vagontételekben is)

kapható **Holländer Miksa**

IV., Strada I. Braţianu (Uri-utca) No. 4a Telefon: 11-59

GONDA & Co. (azelött Holzer)

Állandó raktár: 6-12

legujabb eredeti modellek, utcai és estélyi ruhák, bluzok, kosztümök, kabátok, kötöttáru. Nagy divatszövetraktár, mértékrendelésekre saját elsőrendü műhelyek.

Linoleum

Viaszosvászon, gummiköpeny és szőnyeg különlegességi áruház

LEOPOLD HAAS, Timişoara

Bulevardul Regele Ferdinand No. 6.

Fiókok: Cluj: Str. Universitatii. Oradea-Mare B. Reg. Ferdinand

2-6

Kandia

R-T., Timisoara

Legfinomabb cukorkái, csokoládé-dessertjei, elsőrendü karamellái már mindenütt kaphatók. Kiváló gyümölcskonzervái, marmaládjai, nemesgyümölcsjamjei a leggondosabban előállitott házikészitményeket pótolják és igy azok minden háztartásban nélkülözhetetlenek.

Alapitott 1888 Villamos gépekkel berendezett Alapitott 1888

Orgona- és harmoniumgyár

Mindennemü javitásokat, tisztitásokat és hangolásokat mérsékelt árban vállalunk. Költségvetések és rajzok kivánatra dijtalanul. — Raktáron kitünő hangu harmóniumok minden nagyságban. — Ajánljuk kitünő hangu csőrendszerü (peumatikus) tartós orgonáinkat. Legjobban bizonyitja müveink jóságát, hogy gyárunkból eddig 33 év óta 200-nál több orgonamü került ki

Wegenstein L. és Fiai, Timisoara

Kimélje idegeit,

hordjon „Palma" sarkot és talpot

Magyar Általános Hitelbank

temesvári fiókja Központja: Budapest

Alaptőke és tartalékalapok: K 52.000,000 000·— Bankosztály. — Áruosztály

Sürgönycim: HITEL. o Telefonszámok: 11-45, 6-98, 1-96

Fényképészeti-Műterem ◆◆ **Szenetra, Timisoara**

József-város, Hunyadi-ut 9. szám

5-6

Első Temesvári Szeszégető és Finomító R.-T.

Alapittatott: 1868 o Timişoara, Józsefváros. o Alapittatott: 1868

— Termelőképesség: 80.000 hektóliter finom szesz. —

Szárazmoslék-produkció: 200 vaggon. — Marhahizlalás.

Ungár

Rövid- és szövöttáru-nagykereskedés

Timisoara-Cetate, Strada Primariei No. 14

(Városház-utca)

Sürgönycim: „Tricotage“ Telefon: 969

Temesvári Mümalom R.-T. Ipartelepei

Alosztályok:

Tésztagyár:

Maccaroni, Spagetti, levestészták stb.

Kenyérgyár:

„M. M.“ kenyér és luxussütemény

Kartongyár:

Dobozok minden kivitelben

Üvegosztály:

Technikai és vegyészeti üvegkellékek

Temesvári Telekbank és Épitő R.-T

Telefon: 13-50, igazg.: 2-83, üzemek: 13-51, 15-48.

Magas-, mély- és vasbeton betonépitkezések. — Áruosztály mindenféle müszaki-, vizvezetéki- és épitési anyagokban. — Épület- és butorasztalos áru-gyár. Ládaüzem. — A Hercules Gőztéglagyár és a Kavaráni Mészé és Aszfaltipar Részvény-Társaság kizárólagos eladási irodája

KIMMEL I. és C. R.-T., Timişoara (Temesvár)

Gyümölcspálinkafőzde, bornagykereskedés, likőr- és konyakgyár. Készit saját lepárlásu legfinomabb likőröket; Triplesec, Anisete, kávé, kakaó, meggy stb. Kapható minden füszer- és csemegeüzletben.

5-6 Alapittatott 1812-ben. Telefon-szám: 89

Ékszerek, órák, arany-, ezüstáru, kinaezüsttárgyak, evőeszközök állandó nagyraktára

Drachsler Vilmos ékszerésznél

Timisoara-Cetate
Strada Merczy 8. szám
11-12 (Merczy-utcza)

Gyárvárosi Drogéria

Ajánl gyógyászati és háztartási cikkeket, legfinomabb illatszer- és piperecikkeket jutányos árak mellett

Schunk Rikárd Timişoara II, Strada Dacilor (Fő-utca) 24

Continental és Erica-irógép

Telefon 9-48 állandó raktára Telefon 9-48

SEBESTYÉN BÉLA

irógéptelepe, Timisoara

„BALKAN IMPEX"

BALKÁN EXPORT-IMPORT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

FÜSZER-, GYARMATÁRU-, VEGYI- ÉS VÁLTÓÜZLET

◆◆ TIMIŞOARA I., SZENT GYÖRGY-TÉR ◆◆

Ajánlom közismert, kitünő hegyaljai 3-5 borainat. Lerakat:

„Mercur" TÓTH SÁNDOR Keresked. R. T.

Gyárváros. oo Telefon 189

Kapható azonkivül Dragácski Sándornál, Gyárváros

Mindenféle hangszerek

4-12 olcsón beszerezhetők

Hubert György hangszerkészitő

Timisoara, Str. Bratianu (Uri-u.) 18